
HET LAND VAN NEVELE

Driemaandelijks tijdschrift van de heemkundige kring

december 2000

jaargang XXXI

aflevering 4

Afgiftekantoor 9850 Nevele

HET LAND VAN NEVELE

Heemkundig tijdschrift voor
Bachte-Maria-Leerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem,
Merendree, Nevele, Poesele, Poeke, Sint-Martens-Leerne, Vinkt,
Vosselare en Zeveren

Het Land van Nevele is een uitgave van de heemkundige kring
"Het Land van Nevele" v.z.w.

Abonnementen en lidgeld 2000

Abonnementen op *Het Land van Nevele* lopen over een jaargang van vier nummers. Bij nieuwe abonnementen in de loop van het werkjaar worden de vorige nummers, indien nog voorradig, nagestuurd. Oudere nummers vanaf 1970 zijn nog in beperkte hoeveelheid beschikbaar.

Lidgeld 2000

600 fr. (+ 100 fr. buitenland) over te schrijven op rekening 000-0627981-03
of 290-7431460-20 van "Het Land van Nevele" v.z.w.,
Beentjesstraat 24, 9850 Poesele.

Steunend lid 2000

Vanaf 1000 fr.

Redactieadres

J.Luyssaert, Veldestraat 26, 9850 Merendree

Tijdschriftadministratie

L.De Ruyck, Heiste 45, 9850 Landegem

Ledenadministratie

A.Bollaert, Beentjesstraat 24, 9850 Poesele

Opmaak

C.De Grootte, Landegem

Druk

Beschutte Werkplaats "Nevelland", Nevele

De auteurs, en niet de uitgever, zijn verantwoordelijk voor hun bijdragen en illustraties.

Bij de kafffoto: De molen van Oudegoede die aan de heerlijkheid van Het Land van Nevele toebehoorde. (Dia A. Strobbe)

HET LAND VAN NEVELE

december 2000

jaargang XXXI

aflevering 4

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

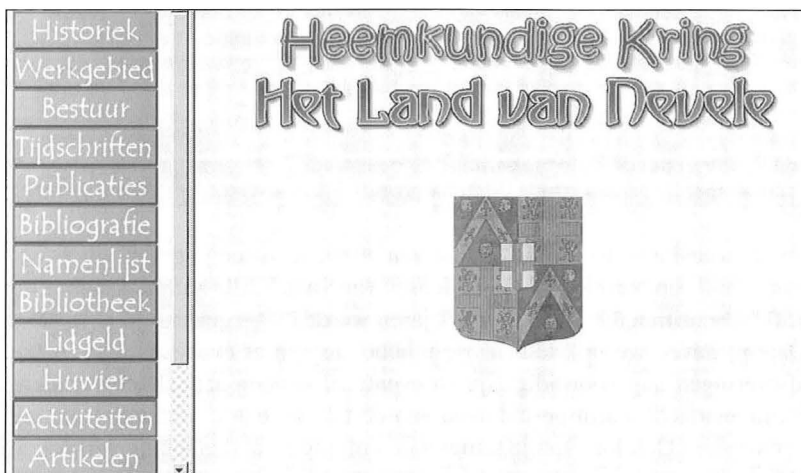
INHOUD

L. DE RUYCK, Het Land van Nevele “online”	279
A. STROBBE, Geschiedenis van Lotenhulle	284
P. ROOSE, Kaprijke, ... waar Lovaert de duimen legde voor Hooghuys	323
A. BOLLAERT, Nevele Pride, de trots van Nevele	333
Verslagen	340

HET LAND VAN NEVELE "ONLINE"

Sedert korte tijd is de heemkundige kring "Het Land van Nevele" ook op internet te bezoeken. Deze nieuwe vorm van publiceren kan namelijk niet aan onze vereniging voorbij gaan. Het systeem biedt ons tal van extra mogelijkheden. We worden internationaal consulteerbaar en kunnen de band met onze leden versterken. Via dit medium willen we ook nieuwe leden werven en studenten en vorsers de gelegenheid geven het Land van Nevele te ontdekken of beter te leren kennen. Je kan ons bezoeken op <http://www.landvannevele.com>

De website bevat reeds een ruim aantal thema's.

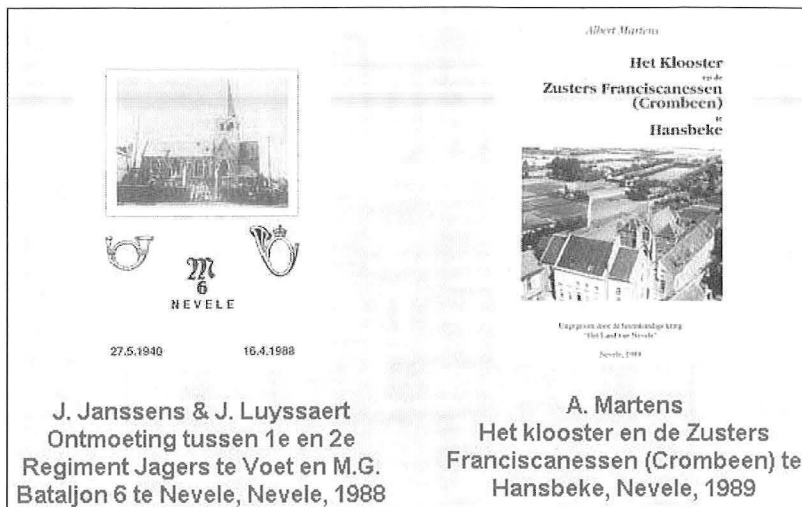

In de eerste plaats geven we de historiek: hoe de heemkundige kring is ontstaan en gegroeid. Bij "Werkgebied" wordt het gebied omschreven dat historisch het "Land van Nevele" vormt.

Nevele, de heerlijkheid Nevele, het Land van Nevele, de heren van Nevele zijn begrippen die herhaaldelijk voorkomen in de laat-middeleeuwse en moderne geschiedenis. De heerlijkheid Nevele, waarvan wij de eerste sporen in de Xlle en Xllle aantreffen, zal blijven bestaan tot de Franse overheersing op het einde van de XVlle eeuw. De kiem ervan lag in het oude domein (Lat. *villa*) Nevele, waarvan het zogenaamde foncier (d.w.z. het rechtstreeks aan de heer van het domein toebehorende deel ervan, Lat. *terra indominicata*) samen met de zogenaamde gemene gronden (Lat. *terra communis*) de latere

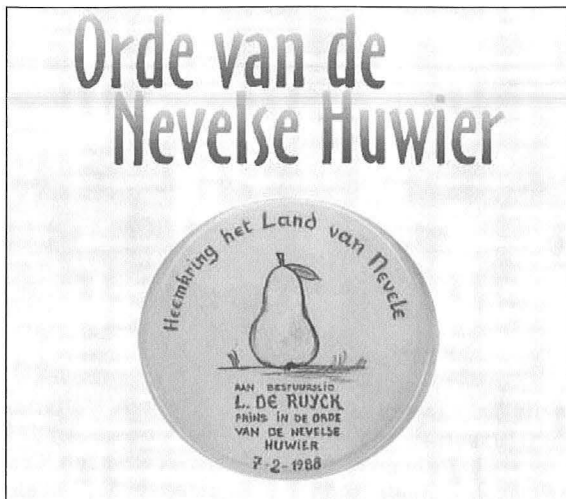
Op de website wordt een overzicht van de tijdschriften gegeven, dit zowel van "Land van Nevele" als van "Mensen van Toen". Alle kaften van de ruim 150 tijdschriften die in de loop der jaren werden uitgegeven zijn er te zien. Daarbij geven we ook telkens de inhoud. Je kan er eveneens zien welke afleveringen nog voorradig zijn en eventueel kunnen aangekocht worden. Extra aandacht wordt geschonken aan de talrijke extra publicaties die we verzorgden. Ook hier kan je terugvinden of nog ze al dan niet te verkrijgen zijn.

In een daaropvolgende luik geven we een volledige bibliografie van het "Land van Nevele" aangevuld tot het allerlaatste gepubliceerde nummer. Verder vindt u de volledige lijst van namen die in de tijdschriften van de heemkundige kring zijn verschenen. Een werkelijk imposante lijst die vele duizenden familienamen bevat.

In het onderdeel bibliotheek hebben we aandacht voor de werking van onze bibliotheek en zal er in de toekomst ook een overzicht gegeven worden van alle werken die daar raadpleegbaar en/of ontleenbaar zijn.

We hebben aandacht voor de prijs van de "Nevelse Huwier". Een onderscheiding die door de kring wordt uitgereikt aan verdienstelijke heemkundigen.

Dat onze heemkundige kring reeds heel wat activiteiten organiseerde kan u hier ook terugvinden. Denken we maar aan de talrijke wandelingen, tentoonstellingen, lezingen,...

We brengen op onze website ook een reeks artikelen die vroeger in onze tijdschriften zijn verschenen en die ondertussen niet meer verkrijgbaar zijn. Zo kan u op de website de integrale tekst lezen van het werk van Albert Martens over het "Klooster en de Zusters Franciscanessen van Hansbeke" alsook de tekst van Wim De Clercq over "De vroegste bewoningsgeschiedenis van het Land van Nevele". Beide teksten alleen al zijn reeds goed voor ruim 150 pagina's leesplezier. En het zijn echt niet de enige! Over zowat elke gemeente behorende tot het "Land van Nevele" wordt er een artikel gepresenteerd.

Het is ook onze bedoeling regelmatig een artikel uit onze nieuwe publicatie een tijdlang op het net te plaatsen als smaakmaker.

Verder kan u de hele website op trefwoorden doorzoeken, zodat u in de kortste keren kan te weten komen of wij ooit iets over uw vraag publiceerden. Deze zoekrobot bevat nu reeds een 20.000 tal zoekwoorden. En dit is nog maar het begin.

Deze website wil een dynamisch verlengde zijn van onze publicaties en activiteiten. Je zal er dan ook steeds de laatste nieuwtjes over onze vereniging kunnen terugvinden. Verder biedt het u de mogelijkheid contact met ons op te nemen via ons info e-mailadres (info@landvannevele.com), of rechtstreeks uw licht op te steken bij de bestuursleden die over een e-mailadres beschikken.

Zo is het ook de bedoeling om een aantal basisteksten in het Engels, Frans en Duits te brengen zodat "de rest van de wereld" weet krijgt van het bestaan van onze vereniging.

Lieven DE RUYCK, Landegem

Heemkundige Kring "Het Land van Nevele"

website

<http://landvannevele.com>

e-mail

info@landvannevele.com

GESCHIEDENIS VAN LOTENHULLE

INLEIDING

Is het Lotenhulle van vandaag nog wel het Lotenhulle van vroeger? Het antwoord laat zich raden. Alles en iedereen verandert met de tijd. Waarom ook niet een dorp?

Zelf ben ik afkomstig van Knesselare. Ik heb er tot in 1972 gewoond. Wanneer ik nu, in het magische jaar 2000 naar Knesselare terugkeer, voel ik me er niet meer thuis. Ik ben een vreemde in het dorp van mijn jeugd geworden. Ik ken de meeste mensen niet meer en de meeste mensen kennen mij niet meer. De band met mijn geboortedorp blijft gelukkiglijk levend dank zij de enkele familieleden en vrienden die er nog wonen en dank zij de dingen die blijven: gebouwen, straten, pleinen, bomen, monumenten. Wanneer ik nu, na ongeveer dertig jaar, in Knesselare naar de mensen en de dingen rondom mij kijk, stel ik vast dat de jaren afstand, verwijdering tussen mij en mijn geboortedorp hebben bewerkt. Onherroepelijk!

In mijn boek "Lotenhulle. Een verhaal van Mensen" (1990) heb ik de kerktoren van Lotenhulle gebruikt om die sfeer van vervreemding en verlies weer te geven. Ik laat de kerktoren als een oude mens op het Lotenhulle van nu neerkijken en mijmeren:

Dorp onder de toren

De achthoekige, okeren toren:
eeuwenlang al waakt hij
vanop zijn ontboste heuvel
over de geknielde huizen
en de groene velden om zich heen

Hij merkt wel
hoe asfalten wegen
met zwarte vingers
inhalig graaien in het weerloos landschap
aan zijn voet.

Het oude Lo verdwijnt gedwee...

De toren glimlacht
mild en moe,
hij weet:
ook dit nieuwer Lo vandaag
zinkt morgen al
naar gisteren toe.

Samen met de toren ziet iedere Lotenhullenaar hoe het oude Lotenhulle stelselmatig moet wijken voor de nieuwe tijd. Alles verandert, evolueert, vernieuwt. Niets of niemand kan de verandering - vooruitgang noemen we dat - tegenhouden. Het oude kerkhof aan de voet van de toren is in een cleane, grijze parkeerplaats veranderd, de toren zelf is zijn concurrenten, de vier windmolens van Lotenhulle kwijt want die zijn één na één in de loop van de twintigste eeuw afgebroken, de brouwerij Sint- Arnoldus is onlangs met de grond gelijkgemaakt...

Uiteindelijk moet alles en iedereen zich op een bepaald moment bij de levenswet van de verandering neerleggen. De toren van de kerk met zijn klokken en zijn horloges, is zelf een symbool van de tijd. Hij staat er nog. Zijn klokgelui begeleidt de mensen van Lo bij hun geboorte, bij hun huwelijk en bij hun dood. Hij mag - voor hoelang nog? - zichzelf blijven. Hij doorziet de betrekkelijkheid van mensen en dingen. Hij glimlacht, mild en moe, berustend. Hij weet immers: ook dit nieuwer Lo vandaag, zinkt morgen al naar gisteren toe. Alles en iedereen gaat voorbij, wordt geschiedenis. Dit is een trieste maar tegelijk ook een troostende gedachte. Dank zij de geschiedenis, het verleden, kunnen heden en toekomst elkaar in evenwicht houden.

Over wat ooit in Lotenhulle geschied is, daarover gaan we het hebben.

HET EIGENE VAN EEN DORPSGESCHIEDENIS

In onze tijd worden we er ons meer en meer van bewust dat een dorp maar een klein stipje op de grote wereldbol is. Dank zij de televisie, de computer, de krant en onze grotere mobiliteit worden we constant geconfronteerd met wat er in de grote wereld gebeurt. De wereld is ons dorp geworden.

De kerk van Lotenhulle na de recente heraanleg van het kerkplein in 1999. (Foto R. Jonckheere)

Alles hangt met alles samen. Als de Arabieren de oliekraan dichtdraaien, moeten wij onze fabrieken sluiten en moeten we onze wagen in de garage laten. We dragen kleren uit Taiwan, schoenen uit Italië en we spreken door een GSM uit Japan.

De TV toont ons dagelijks het belangrijkste nieuws uit binnen- en buitenland. Geschiedenis is op de eerste plaats wereldgeschiedenis geworden. België maakt soms wereldgeschiedenis, maar zelden. Je moet maar eens enkele weken in het nabije buitenland vertoeven, bvb. in Frankrijk, Spanje of Italië, om vast te stellen dat er weinig of geen Vlaamse nieuwsitems de internationale krantenkoppen of TV-nieuwsberichten halen. De Amerikanen kennen naar het schijnt de stad Brussel beter dan België.

En toch maakt ook ons dagelijks Vlaams stukje leven onlosmakelijk deel uit van het grote wereldgebeuren. Ieder mens, iedere familie, ieder dorp, ieder land, ieder continent beleeft de wereldgeschiedenis op zijn of haar eigen wijze. Binnen de grote wereldgeschiedenis spelen zich de kleinere geschiedenissen af van de afzonderlijke staten, van de afzonderlijke steden en dorpen. Ieder mens afzonderlijk maakt het verhaal mee van de geschiedenis van zijn eigen leven, van zijn familie, van zijn dorpsgenoten, van zijn volk, van de mensheid.

Al die geschiedenissen verlopen tegelijk in de tijd. Ze beïnvloeden elkaar en vullen elkaar aan. De vele kleine geschiedenissen vormen samen de grote geschiedenis die op haar beurt weer de kleine geschiedenissen beïnvloedt. Het zijn als het ware kleine cirkels die zich binnen grotere cirkels bewegen.

Wij gaan ons beperken tot de cirkel van de plaatselijke geschiedenis. Lotenhulle wordt de navel, het hart van de wereld. Lotenhulle wordt het venster, het vergrootglas, de paardenbril waardoor we het verleden van ons dorp gaan bekijken.

Naamgeving of de toponymie

Oorsprong van de naam Lotenhulle

De voorwaarde om een eigen leven te leiden, bestaat erin een naam te hebben. De geboorte van Lotenhulle moeten we situeren in het jaar 1206. In

"De Kleine Plaats" of "het Lo". Vroeger het kerkelijk centrum van het dorp. (Dia A. Strobbe)

dat jaar komt de naam voor het eerst voor in een document uit het RAG, afkomstig uit het OLV-Kapittel van het bisdom Doornik. Het is een Latijnse tekst waarin de zin staat "*altaria de Poke et Lo*". Luc Stockman kwam hem op het spoor. In 2006 zal Lotenhulle dus zijn 800-jarig bestaan kunnen vieren. Als er een altaar was, betekent dit dat er zich in Lo ook een kapel of kerk bevond. Als er een kapel of kerk was, leefde er ook een leefgemeenschap of parochie die Lo - let op: niet Lotenhulle - heette. Doordat de naam Poke ernaast staat, weten we zeker dat het over het latere Lotenhulle gaat en niet over Lochristi of over het West-Vlaamse Lo.

Die kapel of kerk was waarschijnlijk gebouwd door en voor de boeren die de Lokouter bewerkten. De kouters waren meestal de eerste gronden die in cultuur gebracht werden. Kouter komt van het Latijnse woord "*cultura*", dat bewerkte, in cultuur gebrachte grond betekent. We mogen ervan uitgaan dat ook de talrijke heren van buiten het dorpscentrum op hun omwalde pachthoeven zoals het Baarlegoed, Vormezele, Varizele, 't Goed te Pittem, Reibroek en Schuurvelde op de bouw van zo'n kapel of kerk zullen hebben aangedrongen. Waarschijnlijk was de bisschop van Doornik zelf de officiële stichter van de parochie vermits hij de bezitter was van het altaar waarvan sprake in de tekst uit 1206. Dit hield in dat hij de pastoor mocht benoemen en dat hij een deel van de tienden mocht opstrijken. Pas in 1473 komt de voluit geschreven naam Lotenhulle voor het eerst in een geschreven document voor. "Hulle", het tweede element van de naam, komt voor het eerst in 1332 voor als aanduiding van een stuk land dat Luc Stockman op de huidige Grote Plaats situeert.

Zowel het woord "Lo" als het woord "hul" zijn West-Nederfrankische plaatsaanduidingen die zeker van vóór het jaar 1000 dateren.

Naamverklaring

Het woord "Lotenhulle" is gevormd door twee Frankische woorden: "lauha" wat "loofbos, gelegen op een hoge zandgrond waarin vee graast" betekent en "Hulle" dat "heuvel of hogergelegen plaats" betekent. Lotenhulle betekent dus "loofbosje gelegen op een heuvel".

Luc Stockman gaat ervan uit dat het dorp "Lotenhulle" zich historisch tussen het Lo en de Hul, met andere woorden tussen de Kleine en de Grote Plaats heeft ontwikkeld. Beide plaatsen liggen 20 à 21 meter boven de zeespiegel.

De naam Lotenhulle zelf komt pas in 1473 voor het eerst in de bronnen

De Dorpsstraat, vroeger Kerkstraat genoemd, die het Lo met den Hul verbindt. (Dia A. Strobbe)

voor. Tevoren treffen we de naam “Lo” of “ Lo-juxta-Pouke” (1267) in het Latijn aan. Die benaming wijst uiteraard op het belang van de kasteelheren van Poeke in die feodale periode. Het wil echter niet zeggen dat Lotenhulle toen kleiner dan Poeke was. Luc Stockman stelt dat Lotenhulle zeker belangrijker dan Poeke was ten gevolge van de aangroei van de bevolking langs de Dorpsstraat die de twee kernen van Lotenhulle, het Lo en de Hul met elkaar verbond. Er waren in Lotenhulle ook meer en grotere heerlijkheden waarover later sprake.

Pas omstreeks 1750 spreekt men in de bronnen voor het eerst over de Kleine en de Grote Plaats om het Lo en den Hul aan te duiden. De Dorpsstraat heette vroeger ook niet de Dorpsstraat maar de Kerkstraat (1663).

Samengevat mogen we besluiten dat het dorp Lo al veel langer bestond dan zijn naam die pas voor ‘t eerst in 1475 voorkomt. De dorpskern zelf is ontstaan tussen het Lo en den Hul. Daarom gaf Luc Stockman de brochure die we samen uitgaven, de titel mee: “Het dorp tussen het Lo en de Hul”.

Belangrijkste wijken, land - en waterwegen

De wijken

De huidige wijken van Lotenhulle gaan terug op oude heerlijkheden. In de middeleeuwen was een heerlijkheid - zoals het woord zegt - de eigendom, het grondbezit van een heer. Wanneer het om veel grond ging, noemde men zo’n heer een grootgrondbezitter. Deze grootgrondbezitters konden zowel wereldlijke (graven, baronnen, hertogen) als geestelijke heren (abten, bisschoppen, kloosteroversten) zijn. Het platteland van Vlaanderen was in ontelbare heerlijkheden ingedeeld. De heren van die heerlijkheden waren verantwoordelijk voor het naleven van alle wetten en administratieve akten. Ze moesten alle criminele zaken behandelen, vonnissen uitspreken, boeten opleggen en straatschouwingen doen.

De inkomsten van een heerlijkheid bestonden in de eerste plaats in het verpachten van de gronden aan kleine boeren die een deel van de opbrengst aan de heren moesten afstaan en onderworpen waren aan allerlei voorrechten waarop de heer zich liet voorstaan.

In Lotenhulle gaan alle huidige wijken terug op dergelijke oude heerlijkheden. Denk maar aan de Barelhoek (‘t Goed te Baarle), de Malsem

Lotenhulle. — *De groote plaats.* — *La grand'place*

Hendrix, 293, Plantijnlei, Antwerpen

"De Grote Plaats" of "den Hul". Vroeger het wereldlijk centrum van Lotenhulle. (Dia A. Strobbe)

(‘t Goed van Schuurveld), het Land van Nevele (‘t Goed te Reibroek), de Breemeersen (‘t Goed van Varizele), de Meulenhoek (de Proosdij van Sint - Donaas), Vormezele (‘t Goed te Vormezele). Leurbroek behoorde tot de heerlijkheid van de heren van Poeke.

De dorpskom met de Grote Plaats als centrum gaat terug op de heerlijkheid Oudegoede. De schepenbank of vierschaar zetelde waarschijnlijk onder de oude eik of linde in het midden van het plein van de Grote Plaats. In de nabijheid stond waarschijnlijk ook de schandpaal of pelderijn met zijn ringen op halshoogte en op handhoogte. Op zon- en feestdagen werden schuldigen er in het openbaar aan vastgebonden en geseseld. Dicht bij het centrum was er wellicht ook een tortuurkamer en verderaf wellicht een vergeetput en een rad met een galg.

De landwegen in Lotenhulle

Door Lotenhulle passeerden er in de middeleeuwen enkele grote landwegen.

- De grote Brugse Heerweg die Brugge enerzijds met Gent en anderzijds met Deinze en Oudenaarde verbond. Aan de Veldhoek splitste die weg die van Aalter kwam, zich in twee richtingen: oostelijk over de Prinsenstraat, de Hansbekestraat naar Nevele en naar Gent; westelijk naar Vinkt, Deinze en Oudenaarde.
- De Diksmuidse Boterweg die aan Markette begon en over de Kouter naar Poeke, Ruiselede, Wingene, Kortemark en Werken naar Diksmuide liep.
- De Gentweg die van Poeke, over de Leurbroekdreef, de Lentakkerstraat naar Poesele, Nevele en Gent liep.

Door het graven van de Brugse Vaart (1613 - 1617) verloren de Brugse Heirweg en de Diksmuidse Boterweg hun belang als verbindingsweg van Brugge naar Gent en van Gent naar Diksmuide. De waterweg was voortaan veel efficiënter en goedkoper.

Voor Lotenhulle zelf waren de verbindingswegen vanuit de Grote Plaats naar Aalter, Deinze, Tielt en Nevele uiteraard het belangrijkste.

Uitzicht van Lotenhulle omstreeks 1627. Grenskaart van L. Bersaques. (Dia A. Strobbe)

De waterwegen van Lotenhulle

– De Poekebeek.

Lotenhulle ligt niet aan een grote, bevaarbare waterweg. De Poekebeek is de belangrijkste waterweg van ons dorp. Vanuit de lucht bekeken, ligt Lotenhulle in een vallei, tussen twee heuvelruggen. Enerzijds de heuvelrug van Vinkt en Meigem waarachter het water naar de Leie afwatert, anderzijds de heuvelrug op de grens met Aalter waarvan het water naar de vaart Gent-Brugge afwatert.

Het had anders gekund indien de Gentse Kaproenen in 1382 de Brugse delvers hadden laten voortgraven. De Bruggelingen hadden van de Graaf van Vlaanderen, Lodewijk van Male, de toelating gekregen om een verbindingskanaal te graven van de Zuidleie naar de Leie in de omgeving van Deinze. De Poekebeek, die deel uitmaakte van de oorspronkelijke loop van de Durme, moest daarvoor uitgediept worden en als verbindingskanaal dienst doen tussen de Leie in de omgeving van Deinze en de Reie die van Knesselare naar Brugge vloeide. Was dat gebeurd dan waren Poeke en Lotenhulle misschien tot kleine haventjes uitgegroeid. De Gentenaars doorzagen wel de bedoeling van de Bruggelingen die een kortere verbindingsweg met Frans-Vlaanderen en Frankrijk op het oog hadden. Daardoor had de stad Gent veel inkomsten uit tolrechten op de schepen uit Frankrijk moeten derven. De Gentenaars stuurden de Witte Kaproenen naar Aalter in de omgeving van Van Doornes bos bij het Oud Leiken waar de Brugse delvers op het grondgebied van de Oudburg van Gent aan het graven waren. De Gentenaars vermoordden er een aantal en de anderen sloegen op de vlucht, weer naar Brugge. De Bruggelingen zijn niet teruggekeerd om hun wil door te drukken en zo is de Poekebeek, toentertijd de Nederkale genoemd, gebleven wat ze was en nu nog is: een beek. Ze is ongeveer 40 km lang en stroomt in haar brede vallei van Tielt naar Nevele waar ze in het Kanaal van Schipdonk uitmondt.

– De Neerschuurbeek.

Ontspringt dichtbij de Grote Plaats in 't Hol en loopt over de Malsem naar de Schuurveldhoeve door het Land van Nevele naar Poesele waar ze zich in de Poekebeek stort.

De huidige Heirstraat, vroeger de Grote Brugse Heerweg.
(Foto Gezuster Claeys)

De huidige Boterstraat, een oude landweg die tot op de dag van vandaag
zijn natuurlijke eigenheid bewaard heeft. (Foto A. Strobbe)

- De Zwaluwbeek.

Vormt de grens tussen Lotenhulle en Poeke. Ze scheidt het goed van Leurbroek met het Vormezelegoed. Tot 1789 was de Zwalmbeek de grens tussen de kasselrij van Kortrijk waartoe Poeke behoorde, en de kasselrij van den Oudburg van Gent waartoe Lotenhulle behoorde. De beek stroomt achter de Vormezelehoeve in de Poekebeek.

BESTUURLIJK OF POLITIEK VERLEDEN VAN LOTENHULLE (WERELDLIJKE MACHT)

Hoger bestuur: koninkrijk, graafschap - kasselrij - heerlijkheid

Lotenhulle behoort in de tijd van zijn ontstaan in de 12de eeuw tot het graafschap Vlaanderen. De graven van Vlaanderen waren onderdanen, vazallen van de Franse koning. De Schelde was in die tijd de grens tussen het Franse en Duitse koninkrijk. Gent en Brugge behoorden bv. bij Frankrijk en Brussel en Antwerpen behoorden bij het Duitse rijk. Onze plaatselijke vorsten, de graven van Vlaanderen, waren door hun eed van trouw aan de Franse koning gebonden. Zij betaalden belastingen en leverden manschappen aan de Franse koning in ruil voor zijn bescherming. De graven van Vlaanderen hadden meestal familiebanden met de Franse koning. Hun grafelijke titel was erfelijk. Onder hun gezag hadden ze een grote groep van ridders, de landadel, die ze in de loop der tijden met grond voor bewezen diensten hadden beloofd. Grond was immers tot aan de opkomst van de steden de belangrijkste en zekerste bron van inkomsten.

Naast de landadel was er in die 12de eeuw nog een andere groep mensen die stilaan meer en meer macht kreeg: de kooplieden in de steden.

Zij waren een nieuw fenomeen en zij verwierven vanaf de 12de eeuw meer en meer macht door hun rijkdom. Zij namen in de steden geleidelijk aan de macht over van de oude landadel. Zij stonden aan het hoofd van de gilden die allerlei vrijheden van de graaf afdwongen in ruil voor hun financiële en militaire steun. Binnen de steden organiseerden ze zich zelfstandig, niet alleen om te werken maar ook om hun eigen belangen desnoods gewapenderhand te verdedigen. Jacob van Artevelde, de deken van de wevers in Gent, is een mooi voorbeeld van de groeiende macht van deze stadsheren

De Poekebeek langs de Heirstraat dichtbij de grens Lotenhulle-Vinkt
in 1990. (Foto A. Strobbe)

die er niet voor terugdeinsden het gezag van de graaf van Vlaanderen te contesteren als dat voor hen en de stad niet goed uitkwam. De fiere Gentenaars bijvoorbeeld verzetten zich in 1453 in het kasteel van Poeke totterdood tegen de troepen van graaf Filips de Goede. De graaf moest het dus opnemen tegen zijn eigen steden. Soms verloor de graaf. Dan moest hij in uiterste nood een beroep doen op de koning zelf om orde op zaken te stellen. Soms waren de rollen omgekeerd. In de Guldensporenslag van 1302 spande de Graaf met de Vlaamse steden samen tegen de troepen van de machtshongerige Franse koning. We hielden er onze volksnationale feestdag aan over.

Bestuur op het platteland: de heerlijkheden

Lotenhulle is altijd al een landelijk dorp geweest. De mensen hier waren afhankelijk van de landadel die in onze dorpen tot ver in de 20ste eeuw haar macht heeft behouden. Denk maar aan Poeke waar de laatste barones tot in 1955 de onbetwiste meesteres van het dorp was.

U zult zich de vraag stellen hoe het Vlaamse platteland in het Ancien Regime werd bestuurd.

Het graafschap Vlaanderen was administratief en gerechtelijk in kasselrijen verdeeld. De kasselrijen bevonden zich meestal in steden. De kasselrijen waren vooral verantwoordelijk voor het innen van belastingen voor de koning of keizer, voor het onderhoudsgeld van het grafelijk hof en voor extra kosten bvb. tijdens oorlogsperiodes.

Lotenhulle behoorde tot de kasselrij van de Oudburg van Gent. Poeke bvb. behoorde tot de kasselrij van Kortrijk. De Zwaluwbeek achter de Vormezelehoeve vormde de grens tussen die twee kasselrijen.

De kasselrijen waren overkoepelende heerlijkheden, die bestuurd werden door een burggraaf, een heer die meestal een burcht of kasteel bezat en meestal een nauwe band met de graaf zelf had. Kasselrijen stemden min of meer overeen met de huidige provincies. De kasselrijen waren op hun beurt onderverdeeld in kleinere bestuurlijke en rechterlijke eenheden die min of meer overeenstemmen met de huidige arrondissementen. Lotenhulle bvb. behoorde met 13 andere gemeenten uit het omliggende tot "Het Land van Nevele". Poeke viel onder het gezag van "De Roede van Tielt".

De Schuurveldehoeve langs de Schuurveldstraat die onder de heerlijkheid Bellem-Schuurvelde ressorteerde. (Foto H. Verplancke)

In ieder dorp waren er verscheidene heren die stukken grond van dat dorp in eigendom bezaten. Deze stukken grond, meestal met een hofstede erop, noemde men heerlijkheden. De heer van een heerlijkheid woonde niet altijd op de heerlijkheid zelf. Meestal niet zelfs. Hij verpachtte zijn eigendom, hof met gronden, aan een plaatselijke pachter. Dat kon zijn zoon of een familielid zijn of ook iemand aan wie hij zijn vertrouwen schonk.

De heer van een heerlijkheid mocht in zijn eigen naam het bestuur en de rechtspraak binnen zijn heerlijkheid uitoefenen. Hij deed dat meestal niet zelf maar benoemde voor die taak een schepbank die zich in zijn naam met de administratie en met de rechtspraak bezighield. De leden van de vierschaar (= de rechtbank) waren in principe familie of verwanten van de heer. Ze werden voor het leven benoemd en hun ambt ging over van vader op zoon. Het centrale gezag van de graaf van Vlaanderen was vertegenwoordigd door een baljuw. Hij moest toezien op de toepassing van de wetten en op de uitvoering van de vonnissen. Hij kreeg een vaste wedde maar werd van hogerhand uit gecontroleerd. Hij was meestal ook de voorzitter van de vierschaar en hoofd van politie voor de vervolging van misdadigers. We kunnen het zo stellen: de schepenen spraken recht en de baljuw zorgde voor de uitvoering.

De werking van het bestuur in een plattelandsdorp als Lotenhulle was in handen van de heren van de afzonderlijke heerlijkheden.

Deze heren bestuurden hun heerlijkheid binnen Lotenhulle autonoom en ze bezaten allerlei voorrechten waarmee ze hun macht in stand hielden.

Hun belangrijkste recht was het justitierecht in de drie graden.

- a) het bezit van de lagere justitie beperkte zich tot de beslechting van alle geschillen betreffende gronden, bvb. het vaststellen van grondoverdracht. Een boete van 3 pond was de maximale straf.
- b) het bezit van de middelste justitie: beperkte zich tot de berechting met put en galg van dieven voor zover de diefstal niet met criminele handelingen was gepaard gegaan.
- c) het bezit van de hoge justitie hield de behandeling van alle criminele en civiele zaken in, het opleggen van lijfstraffen met het zwaard, de galg, het rad, de gevangenis, de stok of het tentoonstellen aan de pelderijn (= schandpaal). De wethouders mochten boeten opleggen tot 60 pond en de verbanning uitspreken.

In geval van ingewikkelde zaken mochten de burgemeesters en schepenen raad vragen aan de rechtsspecialisten van de Raad van Vlaanderen in Gent.

De heer van de heerlijkheid sprak niet alleen recht, hij oefende ook het bestuur uit. Iedereen was aan zijn gezag onderworpen. Hij bestuurde meestal niet zelf maar het was de schepenbank of het leenhof bijgestaan door een baljuw en een griffier die de wet dicteerden.

Binnen de heerlijkheid waren alle horigen onderworpen aan het gezag en de wetten van de heer, dat waren zijn zogenoemde heerlijke rechten. Bijvoorbeeld: horigen waren verplicht de molen, de oven, de brouwerij enzovoort van de heer te gebruiken. Ze moesten hem directe belastingen betalen, karweien voor hem opknappen, grondcijs betalen, hij had het recht van de dode hand en van het beste hoofd bij een erfenis enz... Hij bezat het recht om karweien op te leggen, het jachtrecht, het visrecht, het recht op stragiergoed of vondrecht, het recht op bastaardgoed, het tolrecht, het marktrecht, het recht van de windvang, het maalrecht, het brouwrecht, het recht van veer en andere voorrechten.

In Lotenhulle waren er 12 grotere heerlijkheden. De belangrijkste heer was de heer van Nevele. Hij bezat 5 van de 12 Lootse heerlijkheden: Het Land van Nevele in de Malsem, 't Goed te Reibroek in 't Kannegat, de heerlijkheid Oudegoede in het centrum van het dorp rond de molen van Oudegoede, 't Goed te Varizele in de Breemeersen en 't Goed te Baarle in de Barelhoek. De 7 overige waren 't Goed van de Proosdij van Sint-Donaas van Brugge in de Meulenhoek, 't Goed te Dendermonde in het centrum dat overeenstemt met Hulins goed, 't Goed te Vormezele op de grens met Poeke en Vinkt, 't Goed van de Baronnie Poeke, 't Goed van Bellem-Schuurvelde aan Markette, 't Goed Schoonberge en 't Goed Buigezele. Op uitzondering van de heerlijkheden de Proosdij, Vormezele en het Dendermondse vielen al deze heerlijkheden onder het gezag van de schepenbank van de heren van Oudegoede, die door de heer van Nevele werden aangeduid.

Ze moesten alle administratieve akten opmaken, alle criminele zaken behandelen en straatschouwingen houden m.a.w. de staat van de straten controleren. Zij bestuurden Lotenhulle tot aan het einde van het Ancien Regime, tot omstreeks 1793. Pas toen werden de voorrechten van adel en

geestelijkheid afgeschafte kwam er meer vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid voor iedereen, ongeacht zijn afkomst of maatschappelijke stand. Dit was het begin van wat we de Nieuwe Tijden noemen.

Het kerngebied van de heerlijkheid van Oudegoede lag in het centrum van Lotenhulle, tussen de Heirstraat en de huidige Lomolenstraat. De molen van Oudegoede, vroeger door de familie Muys uitgebaat, lag binnen die heerlijkheid. De heer van Oudegoede beschikte over de drie graden van de justitie. Dit hield in dat hij, samen met zijn schepenen, zelfstandig recht mocht spreken en vonnissen kon uitvoeren binnen zijn domein. De vier-schaar bevond zich waarschijnlijk op de Grote Plaats. Ook daar bevond zich wellicht de schandpaal.

Je zal begrijpen dat gezag en orde in de middeleeuwen een zaak van leven of dood was. Gezag, ook het wereldlijk gezag, kreeg men in de ogen van de middeleeuwers rechtstreeks van God, die een strenge, rechtvaardige, straffende Rechter was die geen tegenspraak duldde.

Op het platteland heerste er een strenge hiërarchie. Iedereen kende zijn plaats en zijn plichten. De Kerk nam een tussenpositie in en was als het ware een buffer tussen de heren en de pachters of kleine boeren. Ze had een groot gezag.

In de steden was er veel meer vrijheid dan op het platteland doordat de controle van de overheid er veel moeilijker was. De stedelingen die vooral in dienst van kooplieden werkten, waren in gilden verenigd. Samen dwongen ze van hun heer allerlei vrijheden af.

Op het platteland was er wel nu en dan onrust door de voortdurende invallen van legerbenden of van roversbenden.

De Kerk heeft altijd een matigende rol gespeeld dank zij haar boodschap van vrede en naastenliefde en ook dank zij haar voortdurende verwijzing naar het primordiaal belang van de hemel als verheven einddoel van dit aardse tranendal. Allerlei kerkelijke en wereldlijke instellingen zoals de armentafels of tafels van de Heilige Geest, de bergen van Caritate, de godshuizen, de weeshuizen, de kerkfabrieken zorgden ervoor dat de kloof tussen arm en rijk niet te explosief werd.

Vlasakker achter de hoeve van A. Van Renterghem in de Malsemstraat.
Een voorbeeld van hoe de landbouw
het weiland en de bossen verdrong. (Foto A. Strobbe)

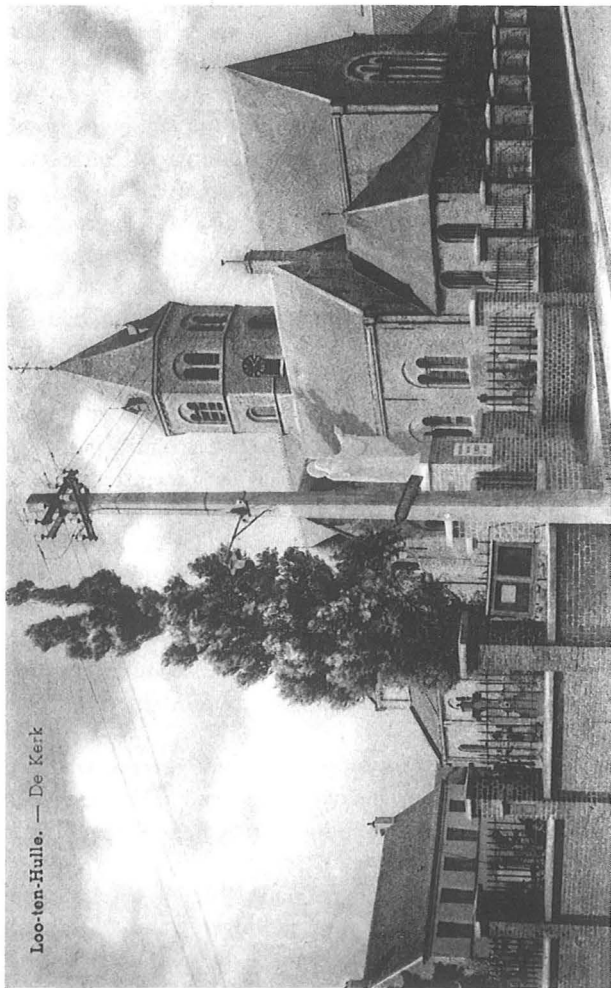
In de periode van de Spaanse overheersing gedurende de 17de eeuw waren hier voortdurend plunderingen door vreemde troepen: eerst de Geuzen vanuit Zeeland, later de Franse troepen van Louis XIV die recht meende te hebben op de Spaanse kroon en dus op het bezit van de Nederlanden. Pas bij de Vrede van Utrecht in 1713 werd de vrede definitief gesloten en kwam er in de 18de eeuw een lange periode van rust. Het gevolg was dat de bevolking enorm aangroeide. De hoeveelheid landbouwgrond werd ook enorm uitgebreid. Er werden bossen gerooid en in landbouwgrond omgezet maar dat volstond hoegenaamd niet om aan de stijgende vraag naar voedsel te voldoen. Het oude bestuurlijk systeem dat op het platteland lange tijd behoorlijk gewerkt had, begon te wankelen. De gronden geraakten meer en meer onder de kinderen van de pachters versnipperd.

In 1571 bestond de grond van Lotenhulle voor 55% uit landbouwgronden, 28% heidegronden of woestine en voor 17% uit meersen en bossen. Ook in Lotenhulle zal er in de loop van de 17de en 18de eeuw geleidelijk aan meer landbouwgrond in cultuur genomen zijn maar ook hier zal de bevolking veel sneller zijn gestegen dan het aantal nieuwe gronden dat ter beschikking kwam. Grond was de belangrijkste bron van inkomsten voor de meerderheid van de plattelandsbevolking. De opbrengst van de landbouw kon de bevolkingsaan groei onmogelijk bijhouden. Geleidelijk aan was de opbrengst onvoldoende om er het groeiend aantal gezinnen mee te onderhouden. De tegenstelling tussen bevoorrechte bezitters van de gronden en de grote meerderheid van de bevolking die ternauwernood de eindjes aan elkaar kon knopen, werd te explosief. De Franse Revolutie was het onvermijdelijke gevolg van een systeem dat niet behoorlijk meer werkte.

Ook de Kerk die altijd al een factor van stabiliteit geweest was in dat systeem - zij was zoals de adel een bevoorrechte stand - slaagde er - vooral in de steden - niet meer in de onrust en mistevredenheid te kanaliseren.

Frankrijk was het eerste land waarin het oude systeem, het Ancien Régime, in 1789 omvergeworpen werd. De tegenstellingen waren daar zo groot dat het door middel van een revolutie gebeurde, die voor de rest van Europa haar gevolgen had. Wij werden erin meegesleept en sindsdien werd onze eigen dorpsgeschiedenis meer en meer een minuscuul onderdeelje van de Europese geschiedenis, van de wereldgeschiedenis.

Voor we hierop dieper ingaan, moeten we iets meer vertellen over een

De kerk met het kerkhof zoals ze er vóór 1970 uitzagen. (Foto Gezusters Claeys)

tweede pijler die in de loop der tijden het dagelijks leven van ons dorp heeft bepaald, met name de Kerk als maatschappelijk instituut.

HET KERKELIJK LEVEN VAN LOTENHULLE (GEESTELIJKE MACHT)

Wat is een kerk? Kerk is een woord van Griekse oorsprong dat “gemeenschap” betekent.

Het symbool van een gemeenschap in de middeleeuwen was een kapel of een kerk. Veelal bouwden de mensen van een parochie die zelf. De wereldlijke heren waren meestal de initiatiefnemers voor de bouw van de eerste kapellen en kerken. In het dagelijks leven was er een grote sociale kloof tussen de heren in hun kastelen en de horigen in hun kortwoonsten. In de kerk kwamen ze onder één dak samen. In de kerk was iedereen in principe gelijk welkom. Hoewel de heren er bevoorrechte plaatsen hadden, toch waren ze in een kerkgebouw als het ware verbonden door eenzelfde mystérie waartegenover ze even machteloos stonden als de minsten van hun onderdanen. De christelijke geloofsleer betekende zonder twijfel een factor van gelijkschakeling. De machthebbers en de machtelozen werden in de kerk samen met een boodschap van vrede en van naastenliefde geconfronteerd.

Het kerkgebouw zelf was de in steen vertaalde uitdrukking van een gemeenschappelijk geloof, van een gedeelde hoop en van een onder woorden gebrachte solidariteit. Zij was de stenen band die al de mensen van een bepaalde plaats met elkaar verbond. In een leven vol onzekerheden en twijfels, was de Kerk het symbool van een zekerheid die reikte over de grens van het leven heen. De Kerk gaf een eenduidig antwoord op de drie grote levensvragen: waar kom ik vandaan? wat is de zin van mijn leven hier op aarde? en waar ga ik na dit leven naartoe?

Dank zij de Kerk was het antwoord op die drie vragen eensluidend. Het geloof gaf zekerheid, rust, vrede. En, wat heel belangrijk was, het gaf richting en zin aan dit korte, wisselvallige, ondermaatse bestaan. De boodschap van de Kerk was voor iedereen gelijk. De goddelijke Rechter zou op de eerste plaats rekening houden met het goede en kwade dat de mens op aarde gedaan had, niet zozeer met zijn afkomst, rijkdom, macht of geleerdheid.

De vele afbeeldingen in kerken van dodendansen, de Divina Commedia van Dante, de voorstellingen van het Laatste Oordeel, de evangelies die in de kerken voorgelezen werden, spreken daarover duidelijke taal. Iedereen op aarde, zowel rijk als arm, zowel jong als oud, was in de ogen van God gelijk en had eenzelfde doel: de hemel verdienen op aarde. De heilige kerk van Rome, door God zelf ingesteld, was de zekerste instantie om de gelovigen de weg naar die hemel te wijzen. Petrus, de eerste paus, zegt het zelf aan Christus: *“Naar wie anders zouden wij gaan, Heer, alleen Gij hebt woorden van eeuwig leven!”*

De torenspits van ieder dorpskerkje was a.h.w. een symbool van het verlangen van de dorpelingen naar de hemel van hun gemeenschappelijke God hierboven, een vinger die naar hun eindbestemming, de hemel, wees. Daar zou een einde komen aan al de onrechtvaardigheden, alle miserie en ellende, zo eigen aan dit aardse, onvolmaakte tranendal. Tot op de dag van vandaag draagt de katholieke kerk die boodschap uit.

Wanneer we het hebben over de Kerk in de middeleeuwen, moeten we er eerst en vooral op wijzen dat de geestelijken van die Kerk, zoals de adel, een bevoorrechte positie innamen. De seculiere en de reguliere geestelijken van de kerk bezaten allerlei voorrechten en ze bezaten heel wat gronden en eigendommen. Zij beheerden hun domeinen op dezelfde manier als de wereldlijke heren. De paus zelf bezat zijn pauselijke staten. Er waren prinsbisschoppen, bisschoppen en kapittelheren die meer met hun wereldlijke goederen bezig waren dan met het uitdragen van de hemelse boodschap. Wij willen ons tot Lotenhulle beperken.

Ons dorp behoorde tot het bisdom Doornik. Zoals ik vroeger al zegde, vond Luc Stockman dat de naam Lo voor het eerst voorkwam in een bron van het OLV-Kapittel van Doornik in 1206. Het kerkaltaar met de relikwieën was afkomstig van dit kapittel. We mogen ervan uitgaan dat er zich omstreeks 1200 zoveel mensen op het Lo, op den Hul en op de verspreide omwalde hoeven rond dat centrum hadden gevestigd, dat de plaatselijke heren van oordeel waren dat er een kerk moest komen om uitdrukking te geven aan hun samenhang. Dit hield in dat men zich aansloot bij een bisdom en dat een bisschoppelijk ambtenaar Walter van Marvis de parochiegrenzen van Lotenhulle kwam vastleggen. Het uittekenen van de parochie Lo hield uiteraard ook in dat de plaatselijke heren en de inwoners

de kerk en de *prochiepape* (= de pastoor) zouden onderhouden.

De belangrijkste inkomsten van de pastoor waren de kerkelijke of pastorale tienden. Dat was een belasting op de productie van de landbouwgewassen. Iedereen moest één tiende van de opbrengst van de vruchten van zijn veld aan de kerk afstaan. Er waren grote en kleine tienden. De heer van de heerlijkheid stelde een tiendeheffer aan om ervoor te zorgen dat die producten bij de parochiepastoor of bij een klooster of abdij terechtkwamen. De grote tienden bestonden uit het tiende deel van de opbrengst van de tarwe, rogge, haver of vlas. De kleine tienden uit één tiende van de opbrengst van bonen, erwten en de vleestiende (d.i. één tiende van het geslachte vlees).

De tienden volstonden echter meestal niet om in het levensonderhoud van de parochiegeestelijke te voorzien. Alleen dank zij allerlei beneficië's - dit zijn kerkelijke verplichtingen zoals het lezen van missen of het bidden van koorgebeden waaraan inkomsten verbonden waren - konden de parochiegeestelijken in hun levensonderhoud voorzien. Dat veronderstelde uiteraard een goed contact met de plaatselijke heren want alleen deze heren hadden geld en goederen op overschot. De gewone boeren en horigen hadden zelf nauwelijks genoeg om rond te komen. Als bevoorrechte stand waren de geestelijken van belastingen en legerdienst vrijgesteld. Ze hadden geen grondige opleiding, ze waren meestal arm en zo kwam het dat er veel misbruiken waren onder de geestelijkheid.

Ze hielden zich dikwijls meer bezig met het bijeengaren van de nodige inkomsten voor het eigen levensonderhoud dan met godsdienstsaken. Ze leefden vaak in concubinaat samen, dronken veel en maakten gemakkelijk misbruik van hun positie tegenover de zwakkeren.

Het geloof van de horigen was meer bijgeloof en magie dan echt gefundeerd geloof. De gelovigen konden immers noch lezen, noch schrijven.

Het geloof van de volksmensen bestond erin elke zondag de mis bij te wonen, met Pasen te biecht en te communie te gaan en voor de kerk te trouwen. De bijbel van de gewone man bestond in wat hij nu en dan eens hoorde van een rondtrekkende predikant en in het bekijken van de beelden-groepen van heiligen in kerken. De teksten van de missen werden in het Latijn gelezen waarvan de gewone man geen jota verstond. De kerkklokken regelden de gang van het leven: opstaan, angelus en dagsluiting. Het leven verliep volgens het ritme van het kerkelijk jaar. Dank zij de kerk waren er arbeidsvrije zondagen en, - wat in die zware tijden niet onbelang-

Telkenjare gaat nu nog de processie uit t.g.v. het feest van het H. Kruis. Vroeger deed men de grote ommegang, tegenwoordig stapt men alleen nog rond het kerkgebouw. (Foto A. Strobbe)

rijk was - er waren ook 40 feestdagen per jaar. In tijden waarop men van 's morgens vroeg tot 's avonds laat moest werken, konden de gewone mensen dat geschenk van de Kerk waarschijnlijk erg waarderen.

De Kerk legde ook sterk de nadruk op de heiligenverering d.m.v. relikwieën. Het geloof werd vaak gereduceerd tot het verwerven van aflaten voor het hiernamaals. Het "*do ut des*"-principe en veel bijgeloof overheersten de godsdienstige praktijk.

In Lotenhulle bevorderden de pastoors zeker deze volksdevotie door middel van altaardiensten en ommegangen met de relikwie van het Heilig Kruis waarvan de feestdag op 14 september valt. Die processie ging traditioneel uit van Lotenhulle naar Poeke, Ruiselede en terug naar Lotenhulle. Er stapten trommelaars, speellieden en vlaggendragers mee voor de relikwiekast met de Heilige Kruisrelikwie. Uiteraard ontbraken ook de pastoor, de gastpredikant, de kerkmeesters, de armenmeesters, de H. Kruismeesters en de wetsheren van Oudegoede niet op het appél.

Bij dergelijke processies en vereringen konden de gelovigen allerlei aflaten verdienen.

Het is juist dat geleur met aflaten dat in de zestiende eeuw het protestantisme in de hand heeft gewerkt. De hervorming van Luther was vooral een reactie tegen de misbruiken binnen de kerk die stilaan de zuivere geloofsleer gingen overwoekeren. Luther hield het been stijf en boog niet voor de banbliksems van de kerk van Rome. De kerk zelf reageerde met het Concilie van Trente (1545-1563) tegen de misbruiken binnen de kerk. De misbruiken werden aangepakt, er werden seminaries opgericht voor de opleiding van priesters, de Mechelse catechismus verscheen, de priesters werden verplicht dagelijks de mis op te dragen, ze werden ook strenger op hun levenswandel gecontroleerd door hun deken en ze moesten effectief eenmaal per jaar al hun parochianen bezoeken. Er werden ook nieuwe bisdommen opgericht waardoor Lotenhulle onder het nieuwe bisdom Gent viel en daarbinnen onder de dekenij van Tielt. Bisschop Triest van Gent was bekend om zijn gestrengheid bij de toepassing van de conciliebesluiten van Trente.

Het gevolg van de kerkelijke vernieuwing, ook Contrareformatie genoemd, was dat men op het Vlaamse platteland het beeld aanvaardde van de pastoor die a.h.w. als een herder over de kudde van zijn onmondige schapen,

Binnenzicht van het neo-romaans ogende kerkgebouw zoals het er vóór het Tweede Vaticaans Concilie van 1963 uitzag. (Foto E. Parmentier)

de gelovigen, waakte. Deze bevoogdende, betuttelende stijl, waarbij de gelovigen als schapen geleid werden door hun herders, heeft tot aan het Tweede Vaticaans Concilie van 1963 het kerkbeleid gedomineerd.

In feite was die kerkelijke tactiek een reactie op het hoofdkenmerk van het protestantisme dat de persoonlijke gewetensvorming van de gelovige centraal stelde. Protestanten zijn vanuit de aard van hun godsdienst kritischer dan wij, katholieken, die vanuit de aard van onze godsdienstigheid, gezagsgetrouwer zijn.

De hervorming met de beeldenstorm heeft van de jaren 1560 tot 1600 hevig in onze streek huisgehouden. In september 1571 werden de kapelaan en de baljuw van Lotenhulle door de geuzen vermoord en hun huizen geplunderd. Er waren echter ook aanhangers van de nieuwe leer in Lotenhulle. Aalter was een centrum van de hervormingsgezinden. Vooral Katarina van Boetselaere, de vrouw van de heer van Praet uit Aalter, was een vurige aanhangster van de nieuwe leer.

In 1578 hebben verscheidene Lootse burgers het calvinistisch bewind van Gent geholpen bij de opsporing en gevangenneming van een groep ontsnapte katholieke edellieden die naar de bossen van onze omgeving waren gevluht. Ze lieten er zich voor betalen want de rekeningen zijn bewaard. In de eerste jaren na 1600 heeft Lotenhulle ook voortdurend van invallen van Geuzen uit Zeeland te lijden gehad. Wellicht waren dat wraakoefeningen van gevluhte protestanten, afkomstig van hier, die op die manier wraak wilden nemen voor onrecht dat henzelf of hun familie was aangedaan.

Heel Lotenhulle was ontvolkt en de kerk en de meeste huizen waren platgebrand en leeggeplunderd. Pas met het Twaalfjarig Bestand in 1609 kon de wederopbouw beginnen.

Wij waren onderdanen van de Spaanse Habsburgers die tijdens de 30-jarige oorlog onze Zuidelijke Nederlanden tegen de bondgenoten Frankrijk en Holland hebben verdedigd. Wij hier in onze streek moesten tot aan de vrede van Westfalen in 1648 regelmatig ofwel Spaanse ofwel Franse of Hollandse troepen huisvesten en te eten geven.

In de tweede helft van de 17de eeuw had de devolutieoorlog tussen Spanje en Frankrijk plaats. De troepen van Louis XIV zijn weer verscheidene keren onze streek binnengevallen en hebben Aalter, Bellem en Lotenhulle

in 1668 gedurende meer dan een maand bezet.

De pastoors van al deze parochies kregen gedurende verscheidene jaren geen tienden omdat er geen opbrengst van het land was, zo schrijnend was de toestand hier.

In de loop van de 17de en de 18de eeuw toen er weer vrede was, werd de kerk van Lotenhulle langzaam in haar vroegere luister hersteld. In 1618 had een eerste herstelling plaats. In 1626 pas was ze weer bruikbaar voor de eredienst. Bij een visitatieverslag van de deken van Tiel in Lotenhulle in 1626 staat vermeld dat er nog geen geld was om een biechtstoel te installeren, dat er nog geen aparte plaatsen waren om het H. Sacrament en de H. Oliën te bewaren.

In 1630 lezen we in de verslagen een opvallende anekdote over de Lotenhulse pastoor die niet tijdens de mis maar na de mis preekte omdat hij anders na de preek geen stem meer had om zijn mis te zingen. Ik vermoed dat hij ofwel zeer mooi kon zingen ofwel zeer slecht kon preken. De preek na de zegen zal wel niet lang geduurd hebben.

In 1653 lezen we dat de magistraten van Lotenhulle naar aanleiding van het catechismusonderricht beeldekes en paternosters als prijs gaven aan de kinderen. De catechismusles had meestal plaats in het huis van de koster. In Lotenhulle werd maar 3 maand per jaar, alleen in de wintermaanden, les gegeven. De rest van het jaar moesten de kinderen op het land meehelpen. In 1682 gaf in Lotenhulle voor het eerst een onderwijzer les. Er wordt vermeld dat hij arm was en hinkte. Het feit dat zoiets wordt vermeld in het visitatieverslag wijst er volgens mij op dat het onderwijzerschap geen echt benijdenswaardige job was in de 17de eeuw. Trouwens, wat moesten volkskinderen aanvangen met wat ze op school leerden? Voor wie of naar wie moesten ze schrijven en welke boeken zouden ze moeten lezen?

We mogen er wel zeker van zijn dat het intellectueel peil en het gezag van de priesters in de loop van de 18de eeuw stelselmatig verbeterd is. De gewone mensen van plattelandsdorpen als Lotenhulle hielden zich waarschijnlijk recht aan de voorbeeldige levenswandel en aan de predikaties van voorbeeldige pastoors. De parochieherders gaven de mensen psychologisch de zekerheid dat ze hun toekomstig leven veilig konden stellen dank zij een voorbeeldige christelijke, sacramentele levenswandel. Dank zij zijn kennis

van de bevrijdende geloofsleer gaf de priester aan zijn gelovige parochianen de kracht om de vele lasten van het leven: armoede, ziekte, lijden en dood te dragen ter ere Gods en voor de eigen zielezaligheid. De pastoor gaf door zijn predikaties en door het voorbeeld van zijn eigen levenswandel zijn richting aan het harde leven van de gewone lieden.

De verheven positie van de pastoor had wel het nadeel dat wie zich aan zijn gezag onttrok, zich als het ware buiten de gemeenschap opstelde. Wie de pastoor en de kerk niet volgde, excommuniceerde zichzelf.

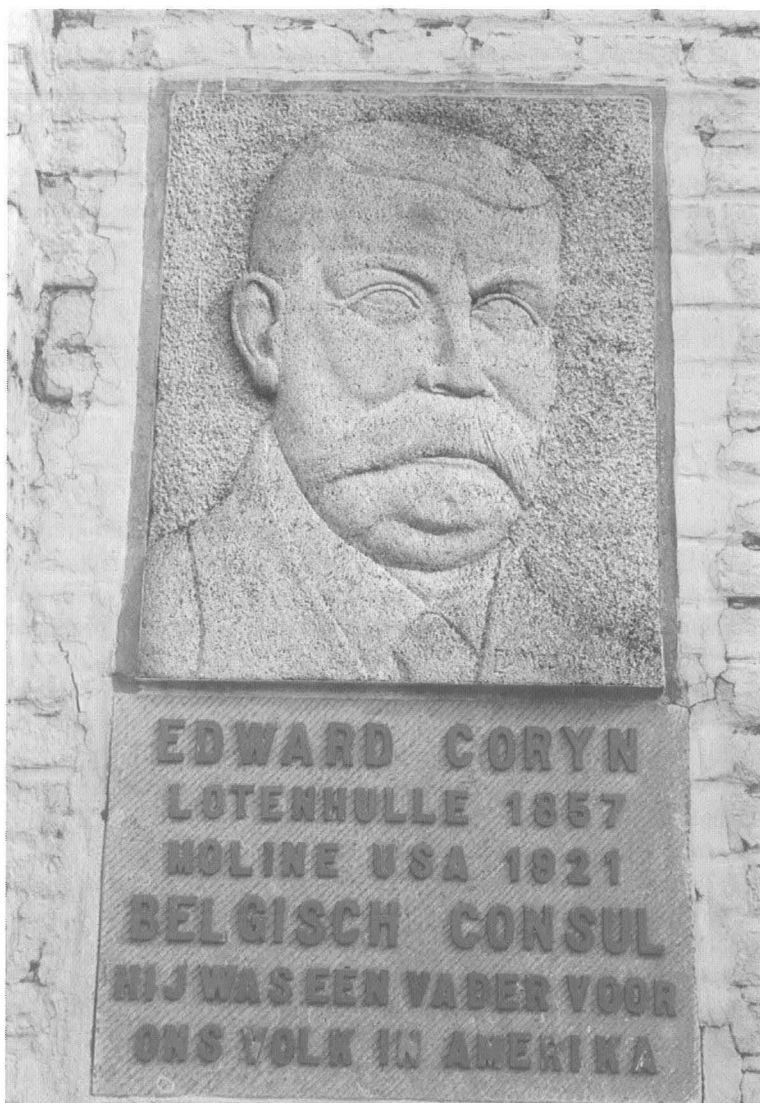
Samengevat mogen we stellen dat de kerk op het eind van het Ancien Régime een veel bekwaamere geestelijkheid bezat die de controle op de levenswandel van de mensen gevoelig had uitgebreid.

DE NIEUWE TIJDEN

Het einde van het Ancien Régime tengevolge van de Franse bezetting van de Zuidelijke Nederlanden betekende het einde van de bevoorrechtiging van adel en geestelijkheid. De nieuwe leiders en machthebbers waren de rijke, ondernemende kooplieden en burgers van de steden geworden. De kooplieden, ondernemers, geldwisselaars, de ingenieurs, de fabrieksbazen: zij zouden de toekomst maken. Bekwaamheid en durf zouden uitmaken wie machtig en rijk was; niet meer het voorrecht van een adellijke geboorte of de wijding tot de geestelijke staat. Vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid waren de slagwoorden waaronder de Franse revolutionaire burgerij de revolutie ontketende.

Het eerste wat de revolutionairen deden was hun revolutie exporteren naar onze streken. Ons land werd naar Frans model omgevormd. Het burgerlijk Wetboek werd ingevoerd waardoor iedereen voortaan in theorie gelijk was voor de wet. Alle oude voorrechten van de adel en van de geestelijkheid werden met één pennentrek afgeschaft. De kloosters werden ontbonden en de kerkelijke goederen genationaliseerd en verkocht. De priesters moesten een eed van trouw aan de republiek zweren wat velen weigerden. Ze werden vervolgd om gedeporteerd te worden. Dat was het begin van de Boerenkrijg onder het motto: voor outer en heerd.

In Lotenhulle zijn er niet veel sporen van die strijd te vinden. In de legen-

Edward Coryn, Lootse emigrant die om den brode zijn geboortedorp verliet en zijn geluk zocht en vond in Amerika. Gedenkplaat aan de gevel van de jongensschool van Lotenhulle. (Foto A. Strobbe)

de van Veronica's Kruis vinden we wel een weerklank van de wreedheid en de anti-kerkelijkheid die met de Franse bezetting gepaard ging.

Op de Franse Revolutie volgde echter vrij vlug het Franse keizerrijk onder Napoleon. Napoleon bewerkte weer vrede met de paus en met de kerk. Wij bleven behoren tot het Franse rijk en onze achttienjarige jongens moesten willens nillens op de Europese slagvelden met de legers van Napoleon meevechten. Ons bestuurslid André Bollaert heeft in de archieven verscheidene namen gevonden van Lotenhulse jongeren die op de vele slagvelden van Europa in dienst van de keizer zijn gesneuveld.

Na de nederlaag van Napoleon beleefden we 15 jaar lang de hereniging van de Nederlanden. Tijdens die periode 1815-1830, is er over Lotenhulle weinig te melden. Ook de Belgische onafhankelijkheid heeft Lotenhulle ondergaan zonder helden af te leveren. Lotenhulle bleef heel de 19de eeuw een typisch Vlaamse plattelandsgemeente. Meer dan elders in Vlaanderen had onze streek erg te lijden van de misoogsten eind de jaren 1840. Talrijke jonge Lotenhulse dagloners hebben hun geluk in seizoenarbeid naar Frankrijk en Wallonië gezocht. Anderen waagden de oversteek naar Amerika en emigreerden. Sommige emigranten zoals Leo Schatteman en Edward Coryn werden bekende Vlamingen in Amerika. De meeste Lootse trokken naar de stad Moline in de staat Illinois.

De schrijnende armoede was één van de hoofdkenmerken van de 19de eeuw in Vlaanderen. In Lotenhulle is er weinig gedaan om die armoede op een of andere manier tegen te gaan.

De landbouw was hier zoals vanouds de belangrijkste bron van inkomsten. De burgemeesters en schepenen waren zelf landbouwers of middenstanders die zelf leefden van de landbouw. De eigenaars van de gronden van Lotenhulle waren in de vorige eeuw vooral renteniers van Gent die de winsten van de handenarbeid van onze mensen voor eigen profijt binnenrijfden. Het dienstpersoneel en de dagloners en de vele kleine keuterboeren die hun arbeid verkochten, hebben het niet gemakkelijk gehad. Iedereen, mannen, vrouwen, ouderlingen en kinderen, hebben meegeholpen om te overleven. Meer zat er niet in.

De Kerk behield in die periode haar greep op de landelijke bevolking maar lenigde tegelijk ook veel menselijke nood door middel van de armenzorg, het onderwijs en de ziekenzorg.

† GODVRUCHTIG AANDENKEN †
VAN DEN EERW. HEER
Remi VAN DEN ABEELE
PASTOOR VAN LOOTENHULLE.
HIJ WAS RIDDER IN DE LEOPOLDSORDE.

E.H. R. Van Den Abeele, een pastoor-van-den-ouden-stempel,
die als een gezagvolle herder over zijn kudde waakte.
(Bidprentje M. Van Locke)

De oprichting van het pensionaat van de zusters van OLV-Presentatie in 1843 waaraan een lagere meisjesschool en een kantschool voor de plaatselijke meisjes van Lotenhulle verbonden was, heeft enerzijds de katholieciteit en anderzijds de algemene emancipatie van vrouwelijk Lotenhulle bevorderd.

De gemeentelijke jongensschool die omtrent 1845 gebouwd werd, zal naast de godsdienstopvoeding ook de algemene en landbouwtechnische ontwikkeling van de jongens hebben gestimuleerd. Er is geen sprake van enige Geuzenschool in Lotenhulle omstreeks 1880. Het is alsof er hier geen liberale heren waren. De enige keer dat ik het woord "liberaal" tegenkwam, was bij de vermelding van de viering van de 100-jarige Dorothea Nieuland in 1884. Ze zou in het huis van een liberaal gewoond hebben en die zouden haar - zeer tegen de zin van de pastoor - ook hebben gevierd. Het socialisme kende hier evenmin succes. Voor die partij opkomen, zal in het Lotenhulle van de 19de eeuw als het toppunt van goddeloosheid zijn overgekomen.

We mogen stellen dat de Kerk er in Lotenhulle in de 19de eeuw goed in geslaagd is d.m.v. onderwijs, godsvruchtige genootschappen en volksmissies de bevolking katholiek te houden. Ook de ontspanning was streng katholiek gekleurd. Jongens en meisjes werden strikt gescheiden gehouden. Gemengde ontspanning was uit den boze. Dansen in herbergen kon niet. In "Den Tap", een soort parochiale kring langs de Steenweg op Deinze, konden de jongens en de meisjes zich onder toezicht van de onderpastoors apart deftig ontspannen. Alleen als ouders of volwassenen in de onmiddellijke nabijheid waren, was gemengd contact voor de jongeren getolereerd.

Nu hebben we de neiging om een beetje medelijdend neer te kijken op al de moeite die de brave mensen van de 19de eeuw zich getroost hebben om een schoon christelijk leven te leiden en om hun kinderen goed christelijk op te voeden. Zeker is dat de godsdienst in hun leven een grote rol gespeeld heeft en voor velen een echte steun betekend heeft om armoede, tegenslag en ziekte het hoofd te bieden.

De invloed van Kerk en geloof was zichtbaar in de dagelijkse realiteit van de mensen van Lotenhulle. In alle huizen hing het kruisbeeld aan de muur, OLV stond centraal op de schouw, 's avonds hadden ze hun paternoster

Gust de Schepper egt zijn akker op de Kouter van Lotenhulle, eind de jaren 1980. Waar is de tijd naartoe? (Foto A. Strobbe)

binnen handbereik, het klokkengelui begeleidde hun dag, in de kerk hadden ze op zon- en feestdagen hun vaste stek in de kerk, de pastoor was vriend aan huis in het centrum van het dorp, de twee onderpastoors bezochten geregeld de verschillende wijken. De bedienaars van de Kerk begeleidde de Lotenhullenaars van de wieg tot het graf. Er waren de vele kapelletjes, de bedevaarten, de optochten, de vele verenigingen met telkens een sint of heilige ervoor: Sint-Cecilia, Sint-Elooi, Sint-Barbara, Sint Franciscus Xaverius, de H. Kindsheid. In de twintigste eeuw is het woord "heilig" of "sint" vervangen door een "K" (KVG, KVLV, KLJ, KAV, KWB) of de "C" (CMBV). Al die verenigingen hadden hun proost, de pastoor of een van de onderpastoors, die de bestuursvergaderingen en de activiteiten begeleidde.

Tot eind de jaren vijftig waren Kerk en geloof als het ware onlosmakelijk met het dagelijks leven van de mensen van Lotenhulle verbonden. In de leuze "Alles voor Vlaanderen, Vlaanderen voor Christus" kan je rustig Vlaanderen door Lotenhulle vervangen.

Ik vrees dat de Kerk en de geestelijkheid vanaf 1960 niet langer het cement is dat ouderen en jongeren, mannen en vrouwen, verstandigen en minder verstandigen, rijken en minder rijken, gezonden en minder gezonden met elkaar verbindt. Wat ervoor in de plaats kwam?

Een nieuwe generatie met eigen, andere accenten. Beter of slechter? Op Internet kan je het antwoord nog niet vinden! De toekomst zal het uitwijzen.

Wij wilden vooral een blik werpen op het verleden van Lotenhulle.

Ik hoop dat deze tekst u van één zaak heeft overtuigd: dat er in Lotenhulle tussen gisteren en vandaag veel is veranderd. Als we daar even rustig bij stilstaan, kunnen we het volgende overdenken:

Tussen gisteren en vandaag
is veel, zo veel veranderd:
de mensen en de dingen,
ze komen en ze gaan,
gedwee, gestaag,
als adem, in en uit.

We jagen allen blind en haastig voort:
werken, spreken, tellen mee...
Maar straks, onontkoombaar,
overvalt ook ons
de oude, droeve vraag:
waar is de tijd naartoe?

Ik hoop dat ik in deze korte schets van de geschiedenis van Lotenhulle heb aangetoond dat ons dorp een eigen geschiedenis heeft. Een geschiedenis die zonder twijfel fel gelijkt op de geschiedenis van omringende dorpen maar die er soms ook grondig van verschilt. Juist die verschillen maken ons dorp uniek, geven het zijn eigenheid.

Ik durf niet - zoals in het lied van Lo - beweren dat Lotenhulle mooier of schoner is dan andere dorpen maar wat ik wel weet is dat Lotenhulle dank zij zijn eigen geschiedenis en zijn eigen bevolking een eigen karakter heeft. Of de toekomstige Lootse generaties hun eigenheid binnen "Groot-Aalter" zullen kunnen handhaven, hangt in de eerste plaats van henzelf af. Zeker is dat de kennis van het eigen verleden een noodzakelijke voorwaarde is om voor Lotenhulle te kunnen opkomen.

Arnold STROBBE, Lotenhulle

KAPRIJKE,... WAAR LOVAERT DE DUIMEN LEGDE VOOR HOOGHUYS

Korte historiek

De hierna volgende Lovaert-archiefttekst heeft betrekking op de parochiekerk O.L.Vrouw Hemelvaart in Kaprijke. Van deze kerk is de toren beschermd als monument bij KB van 28.XII.1936, de bescherming werd uitgebreid tot het hele gebouw door een KB van 18.IX.1981 (daardoor is ook het orgel mee beschermd).

In 1724 was hier een nieuw orgel gebouwd door Louis (I) Delhaye (°? - †c1725), een uit Chièvres afkomstige orgelmaker die zich rond 1698 in Gent gevestigd had; in Kaprijke werd hij wellicht reeds geassisteerd door zijn zoon Louis (II) Delhaye (°Chièvres 1696 - †Antwerpen 1781). De orgelkast was het werk van een zekere C.F. Chapuy. Waar dit orgel precies opgesteld stond weten we niet, maar de kerk had toen nog de vorm van een kruiskerk met centrale vieringtoren. Er is verder enkel bekend dat de Kortrijkse orgelmaker P.J. Derijckere in 1763 werken aan het orgel zou verricht hebben.

Nadat de kerk door brand geteisterd was, werd ze deels herbouwd in de jaren 1787-88, en tevens anders georiënteerd (het koor ligt nu aan de westkant, de 13de-eeuwse toren is geïntegreerd aan het tegenoverliggende uiteinde).

Bij die gelegenheid zal het orgel (dat blijkbaar de brand overleefd had) verplaatst en wellicht bijgewerkt zijn, doch hieromtrent zijn geen gegevens bekend.

We moeten wachten tot 1844 om nog iets over het orgel te vernemen: in dat jaar wordt het gekuist door P. Ch. van Peteghem uit Gent. Ook de naam van Ch. Vanhoye uit Sint-Niklaas (een tweederangorgelmaker) komt voor in het kerkarchief.

Het is in 1859 dat er weer iets belangrijks te signaleren valt: de kerkraad buigt zich dan over een voorstel van L.Lovaert (Gent) voor een ingrijpende renovatie van het orgel, en beslist dit voorstel te laten uitvoeren.

Doch,... amper een jaar later vindt men in hetzelfde resolutieboek van de kerkfabriek de tekst van een contract met de Brugse orgelbouwer L.B. Hooghuys voor de bouw van een totaal nieuw instrument, in de oude orgelkast.

Over wat er precies gebeurd is, tasten we in het duister: de enige uitleg die gegeven wordt luidt "*dat [...] na verdere inlichtingen en raedplegingen aen mannen de Kunst verstaende, het klaer blykt dat in plaets van een gedeel- telyke vernieuwing het veel voordeeliger ware het orgel geheel te doen vernieuwen, [...]*".

Waarom men thans geen beroep deed op L. Lovaert die in de streek actief was en misschien het orgel voordien in onderhoud had, wordt niet gemotiveerd. Hooghuys van zijn kant heeft in Oost-Vlaanderen slechts een vier- tal werken uitgevoerd:

- een nieuw orgel in Zulzeke, in 1857
- Kaprijke 1860
- nieuw orgel in Maldegem, in 1865
- Eeklo 1886, renovatie.

Zulzeke ligt te ver van Kaprijke om als referentie gediend te hebben, en Maldegem moest nog gebouwd worden: hoe men dus in Kaprijke tot een voorkeur voor Hooghuys gekomen is, kunnen we (nog) niet verklaren. Misschien heeft de aanbeveling van een of andere "*man de Kunst ver- staende*" hier de doorslag gegeven, zoals dat nogal dikwijls eens ging. Het werk werd dus door Hooghuys uitgevoerd, en is als dusdanig vermeld in de werklijst die hij in 1885 publiceerde.

Aan het orgelmeubel werden lichte aanpassingen gedaan (bv. aan het blinderingssnijwerk, bovenaan de frontpijpen), door K. Smitz uit Eeklo.

Vermeldenswaard is misschien nog dat in de jaren 1869 tot 1876 het orgel onderhouden werd door Jan Vergaert uit Gent (deze was een gewezen meesterknecht van de beroemde Van Peteghems en beschouwde zichzelf als voortzetter van het bedrijf).

Het orgel zoals het er thans in Kaprijke staat is ook al weer niet meer het Hooghuys-orgel: het werd in 1934 getransformeerd en vergroot tot 2 klavieren, door J. Anneessens (Menen); deze vernieuwde de speeltafel en de tractuur, maar behield opnieuw de 18de-eeuwse orgelkast alsook een groot gedeelte van de door Hooghuys geplaatste orgelpijpen.

Het orgel is thans dringend aan herstel toe, en er wordt aan gedacht om het te restaureren zoals het in 1860 was.

De archivalia

Zoals reeds gezegd werd het Lovaert-bestek voor Kaprijke niet uitgevoerd; de archieftekst wordt hier bijgevolg enkel om zijn documentaire waarde gepubliceerd.

Van deze archivalia kon ik een kopie maken dank zij de welwillende medewerking van pastoor E. De Leenheer.

Wat betreft de orgelmakers Lovaert zijn tot nu toe de volgende orgelbouwcontracten uit kerkarchieven opgezocht: Afsnee (1842), Gontrode (1834), Grotenberge (1855), Eeklo (1856), Lemberge (1835), Ertvelde-Kluizen (1857) en Moerbeke (1845).

De tekst van Kaprijke is dus de "jongste" in de serie van ontdekte Lovaert-voorstellen. Opmerkenswaard is dan ook dat men hier reeds een "romantisch" orgelregister ziet opduiken, nl. de *Viole de Gambe 4*. Overigens is ook nog op andere punten de tendens om het "klassieke" orgel te verlaten ten gunste van een meer romantisch palet merkbaar: een 2-voets spel is niet meer aanwezig, en niet minder dan 4 van de 10 registers zijn 8-voets spelen. Verder wordt een regelbare toetstracuur voorzien en wordt de windlade uitgerust met een dubbele kleppenkas; deze laatste wordt geactiveerd door twee pedalen die een snelle registerwisseling moeten mogelijk maken.

Kerkarchief Kaprijke, pastorie Kaprijke
Resolutieboek van de kerkfabriek 1847-1924

– fol. 58 v° tot 61 r°
juli 1859

[betreffende een niet uitgevoerd project, door orgelmaker L. Lovaert uit Gent]

[fol 58 verso]

Zitting van den eersten Zondag der maend July achttien honderd negen en vyftig.

Waren tegenwoordig de Eerwaerde heer Seraphinus van herrewege,

Pastoor, de heeren Pieter Bernerd Van haele, Voorzitter des Raeds, Jan Baptiste de pape, Burgemeester der Gemeente, Jacob Bernard Coppejans, Bernard Laureyns, leden van den Raed en Désire Sistermans insgelyks lid en secretaris van den Raed.

De Raed is vergaderd in het pastoreel huis achtervolgens artikel 10 van het decreet van 30 10^{ber} 1809.

De Voorzitter de zitting geopend hebbende stelt aen den Raed voor dat er behoort overgegaan te worden tot de kiezing van een lid van den Raed in vervanging van wylen den heer francies huyghe, overleden.

Men gaet tot deze kiezing over op de gewoone manier en onder de voorgescreven pleegvormen, en uit de opening der stembiljetten blykt dat de heer Karel francies huyghe, zoon met eenparige stemmen is benoemd tot lid van den raed, om den tyd van wylen zynen vader den eerzamen francies huyghe voornoemd te voltrekken.

De nieuwgekozen heer in de Vergaderplaets ontboden zynde, verklaert zyne voorschreven benoeming te aenvaerden.

Vervolgens onderwerpt de Voorzitter aen den Raed, ten fine van stemming en goedkeuring, een bestek opgemaekt door den heer L. Lovaert, Orgelmaker te Gent, rakende reeds voor dezen ontworpen herstellingen en veranderingen aen het orgel in de kerk dezer parochie, luidende zoo volgt: [fol. 59 recto]

"DEVIS voor het veranderen en vergrooten der Orgel in de kerk te Caprycke.

Art. 1. Er zal gemaekt en geplaetst worden een nieuw secreet van vier en vyftig gravuren in spiesschen hout met dobbele windlade de eene voor de grondspelen en de andere voor de rietspelen volgens het laetste stelsel, kunnende bevatten de volgende spelen of Registers

<i>N 1 Montre 8</i>	<i>7 Cornet 5</i>
<i>2 Bourdon 8</i>	<i>8 fourniture 3</i>
<i>3 Prestant 4</i>	<i>9 trompet bas 8</i>
<i>4 flûte ouverte 8</i>	<i>10 id sup. 8</i>
<i>5 flûte 4</i>	<i>11 Clairon 4</i>
<i>6 Virole de Gambe 4</i>	<i>12 Clarinette id</i>

Art. 2. Er zal gemaekt en geplaetst worden eenen nieuwen abrégé ook volgens het laetste stelsel dienende tot de aeneenschakeling van het mécanisme van het klauwier met de soupapen van het Secreet, de aeneenschakeling zal bewerkt worden met vyzen die de haken remplaceren en de bewerking van het mecanisme zuiver en zacht brengen.

Art. 3. *Er zal gemaekt en geplaetst worden een nieuw klauwier van vier en vyftig touchen à bascule beleid met zuiveren witten ivoir en de dièzen van ebben hout gepoliet; dit Klauwier zal derwyze geschikt zyn dat het twee pedalen van combinatie zal daerstellen en met het gene van het Secretet medegerekend, dry zal uitmaken, die den Organist toelaet alle verandering van geluid en effet voortbrengen zonder de hand van het Klauwier weg te nemen.*

Art. 4. *Er zal gemaekt en geplaetst worden eenen nieuwen Blaesbalg à reservoir, in rood riga delen hout; deze blaesbalg zal verveerdigd zyn volgens*

[fol. 59 verso]

"volgens de nieuwe Methode nu in gebruik met eene in- en uitgaende plooi, dobbel beleid met wit leder, met twee pompen gespysd die in beweging worden gebragt by middel van eenen balancier.

Art. 5. *Al het mécanisme dienende voor de trekking der Registers zal in goeden staet gebragt worden en in geval het te ver gesleten is nieuw gemaekt worden.*

Al deze bovengemelde werken zullen gemaekt en geplaetst worden voor de somme van zeventien honderd vyftig fr.s, een pedael of voetklauwier er onder begrepen en over welke betaling er by goedkeuring dezer beschryving zal beslist worden.

Voor het naderhand nieuw maken in Engelsch tin der volgende spelen zal de som beloopen tot zeven honder tachtig francs.

trompet bas 8

id. sup. -

Clairon bas 4

Clarinette

flûte ouverte 8 in hout

Viole de Gambe 4

Total 6. "

Waerop de Raed:

Overwegende dat een goed Orgel in de kerk uitnemend veel bydraegt tot den luister in de goddelyke diensten;

Gezien den gebrekkigen en ontredderden toestand van het Orgel onzer kerk;

Gehoord het advies van mannen deskundig te dien einde expresselyk geraedpleegd, uit wiens verklaring blykt:

[fol. 60 recto]

"1.° Dat de blaesbalgen, het secreet en het Klauwier van het Orgel in onvolmaekten, gebrekkigen of versleten staet zyn en noodzakelyk tot het goed maken van het Orgel door behoorlyke moeten vervangen worden, wyl voor de Kleinte de blaesbalgen, kunnen versleten staet, alsmede door den gebrekkigen toestand van het secreet een te Kort aen wind ontstaet, gebrek dat alle goede herstelling of verandering aen het Orgel volstrekt onmogelyk maekt,

2.° Dat het geraedzaam waere verscheide Registers uit het Orgel weg te nemen en betere in hunne plaets te stellen, dewyl onde de 15 Registers het spel des Orgels uitmakende er zich slechts 6 bevinden die voor goed kunnen doorgaen, de 9 andere een valsch, scherp, schreeuwend of onvolmaekt geluid voortbrengende, en dus een wanluident of onaengenaem effect veroorzakende; dat de Kas des Orgels ruimte genoeg oplevert om deze niet voldoende Registers door voortreffelyke te vervangen;

En 3.° dat het Orgel met deze herstellingen en veranderingen verbeterd, volkomen goed zou zyn en onder alle opzichten den Godsdienst en het huis des Heeren waerdig."

Gemerkt de thans noodzakelyke en onvermydelyke herstellingen, (de blaesbalg, secreet en klauwier) volgens berekening in het bestek hiervooren, ruim de twee derde der onkosten voor de heele herstelling uitgesteken, bedragen, terwyl de overige veranderingen (misschien voor het ogenblik niet zoo noodzakelyk, doch die welhaest in het Kort zouden moeten geschieden) nog het derde der gezegde onkosten niet bedragen,

Overwegende dat het voordeeliger en regelmatiger ware de bedoelde werken in eens dan gedeeltelyk te doen verrigten.

[fol. 60 verso]

Gezien de geldmiddelen der fabriek, welke met eenige bezuinigingen en tyd zullen toelaten de onkosten door deze herstellingen te veroorzaken te dragen en te betalen;

Besluit eenstemmig:

a Er zal gemaakt en geplaetst worden aen het Orgel der parochiale kerk van Capryke:

1.° Een nieuw Secreet,

2.° Een nieuw Abrégé, 3.° Een nieuw klauwier

En 4.° Een nieuwe Blaesbalg, het alles gelyk deze voorwerpen zyn opgegeven en omschreven in het bestek hiervooren;

b Er zullen in hetzelfde Orgel, in plaets der negen niet voldoende Registers, geplaetst worden zes nieuwe Registers ook gelyk zy in het bestek hiervoor-

en zyn opgegeven en gespecifiëerd;

c De grondstoffen tot de voorschreven nieuwe werken als het hout, tin, leder & a zoo als zulks in meer aengehaelde bestek is voorgeschreven, zullen al van goede hoedanigheid, van de beste soort en goed geconditioneerd moeten wezen, behoudende het Kerkbestuer zich het regt van na het voltrekken en plaetsen der meer aengehaelde herstellingen en nieuwe werken, en vóór eenige betaling derzelve, een of meer deskundigen, ten hunnen keuze te benoemen, die gezegde nieuwe werken en herstellingen zullen nazien en na verdienste zullen goed of afkeuren, het alles ten risque en perykel van den Orgelmaker-aennemer, zullende deze, voor het overige gehouden zyn al zyne werken aen het Orgel gedurende drie jaren te waerborgen en kosteloos te onderhouden.

[fol. 61 recto]

d De Eerwaerde heer Pastoor wordt met eenparige stemmen door al de Leden van den Raed verzocht zich wel te willen gelasten met het toezicht en het te doen uitvoeren der gezegde voorschreven werken en herstellingen, wordende hy by deze uitdrukkelyk en eenstemmiglyk gemagtigd om namens het heele Kerkbestuer betrekkelyk deze zaek te handelen: 1.º tot het nader bedingen der voor deze herstellingen en werken hiervooren gevraegde som, 2.º tot de bepaling der manier en van het tystip der betaling van dezelve, 3.º tot de bepaling van het tydstip waerop meer aengehaelde herstellingen en werken zullen moeten voltrokken, geplaetst en gebruikbaer wezen en 4.º tot het voorschryven van alle welkdanige voorwaerden welke hy zal te rade worden en in deze niet voorzien.

Over geene andere voorwerpen meer te beraedslagen zynde, is het tegenwoordige proces-verbael opgemaekt op date, maend, jaer en plaets als boven en hebben al de leden na voorlezing en goedkeuring geteekend./.

P B Van Haele S. Van herrewege
J B De Pape B Laureyns J'B' Coppejans
Chs Frs Huyghe D. Siermans

- fol. 64 rº tot 68 rº

[fol. 63 verso]

Zitting van den eersten april 1800-zestig
[aangaande herverkiezing van de leden]
[...]

[fol. 64 recto]

[...; ab regel 8:]

De raed wettelyk samengesteld zynde herinnerd den Eerwaarden Heer Pastoor de Vergadering, dat er in de zitting van den Eersten Zondag der maend July 1859, is besloten geworden van aan het Orgel dezer Kerk eenige nieuwe werken en herstellingen te doen, doch dat Hy na verdere inlichtingen en raedplegingen aen mannen de Kunst verstaende, het klaer blykt dat in in plaets van een gedeeltelyke vernieuwing het veel voordeeliger ware het orgel geheel te doen vernieuwen, om byzondere reden, dat het overoude werk in het orgel geenzins ~~van~~ eene duerzaamheid kan hebben overeenkomstig met de nieuwe werken er aen te verrigten, en nog te meer omdat de gedeeltelyke vernieuwing byna het twee derde zoude bedragen van de onkosten van eene geheele vernieuwing.

Waerop den Raed.

Begerende het Orgel te doen veranderen, zoodanig dat het met de Eente maal grondig en duerzaam goed zy.

Overwegende dat ingezien den versleten staet der oude werken men binnen weenige jaeren zou genoodzaekt zyn daeraen nieuwe herstellingen te doen verrigten.

In aenmerking nemende de geringe vermeerdering der onkosten door deze geheele vernieuwing.

Besluit.

Het oude werk van het orgel door een geheel nieuw werk te doen vervangen.

Den Eerwaarden Heer Pastoor wordt met eenparigheid

[fol. 64 verso]

uitvoeren der daertoe benoedige werken te willen belasten, als ook tot het aenstellen van eenen orgelmaeker en het accoord van den prys, met een woord zoo als de voorwaarden [?] in bovengemelde Zitting van Eersten Zondag der maend July vermelden.

Over geene ander voorwerpen te beraedslaegen zynde is het tegenwoordig proces verbal in Zitting opgemaakt en hebben al de leden na aflezing en goedkeuring geteekend.

[7 handtekeningen ut supra]

Zitting van den Eersten April 1800-zestig

[aangaande herkiezing van raadsleden]

[aangaande schenking i.v.m. een jaargetijde]

[fol. 65 recto]

[vervolg]

regel 14:

De zitting gesloten, is het proces verbal opgemaakt en gesloten, in dato en plaets als boven, en hebben de leden na voorlezing en goedkeuring geteekend.

P B van haele J B coppejans S. Vanherrewege

D. Sidermans

[hierna aansluitend volgt een overschrift van het contract met Hooghuys]

Bibliografie aangaande het orgel in Kaprijke, vanaf 1724

DE POTTER, Fr. & BROECKAERT, J., *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen, 2de reeks (arr. Eeklo), deel II, "Kaprijke"*, Gent, 1870-72, blz. 132-133.

[vermelding activiteiten orgelmakers Buus (16de eeuw) en Deryckere (1763)]

—: *Groot Kustersfeest en Plechtige Orgelwijding te Kaprijke, in Sint-Gregoriusbodel Bijvoegsel aan het Liturgisch Parochieblad voor de leden der Sint-Gregoriusvereniging van het bisdom Brugge*, jg. VI/6, 15 dec. 1934, blz. 53-54.

[verslag over de inwijding van het Anneessens-orgel]

"*Orgels - Werken / uitgevoerd door Jules Anneessens - Menen / 1905-1948*", brochure uitgegeven in eigen beheer door firma Anneessens / Menen.

[Kaprijke wordt vermeld in de lijst "Nieuwe orgels" en in de lijst "Electrische ventilatoren"; nota: in een gelijkaardige lijst, gedrukt in 1933, komt Kaprijke nog niet voor]

DE KEYZER, B., *Mr. Janny de oorghelmaeckere 1532, Joris de Buus 1532, Joseph Dedericxs 1713, Louys de la Hayes 1724, in de parochiekerk van Kaprijke*, in *De Schalmei*, jg. III, Gent 1948, rubriek "Figuren uit Vlaanderens Orgelhistorie", blz. 127-129.

[vermelding activiteiten orgelmakers Buus, Dederijckx (1713), De la haye alias Delhaye (1724), Hooghuys (1860)]

DESCHREVEL, A., *De Kortrijkse orgelbouwers De Ryckere*, in *Handelingen van de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring van*

Kortrijk, nieuwe reeks, XXVII, 1854, blz. 105-120.

& DESCHREVEL, A., *De Kortrijkse Orgelbouwers De Ryckere*, in *De Praestant*, jg. III, 1954, blz. 67-69.

[herneming gegevens uit De Potter & Broeckaert, cfr. sup.]

POTVLIEGHE, Gh., *Het Historisch Orgel in Vlaanderen, deel I (orgelinventaris prov. Oost-Vlaanderen)*, uitg. Rijksdienst voor Monumenten- & Landschapszorg, Brussel, 1974, blz. 256-257.

ROOSE, P., *Werklijst anno 1885 van L.B. Hooghuys, aangevuld met notities en realia*, in *Orgelkunst*, Grimbergen, jg. VI/4, dec. 1983, blz. 4-15.

[De in 1885 door A. Hooghuys verspreide promotiefolder bevat een lijst van werken van zijn vader, tussen 1855 en 1885. In die lijst is aan te treffen, op de 14de plaats: "Caprycke (Fl. Acc.)... 2 claviers 16 régistres". Nota: "2 cla." = een vergissing van Hooghuys? of een drukfout? Volgens de Kaprijkse archieftekst was een 1-klaviersorgel voorzien. In de werkljst komt nog één ander orgel voor met 2 klavieren en 16 registers, nl. Brugge Sint-Gilliskerk; alle andere 2-klaviersorgels hebben een groter aantal registers.]

Patrick ROOSE, Lovendegem

NEVELE PRIDE, DE TROTS VAN NEVELE

Inleiding

Surfen op Internet kan voor de heemkundige een boeiende bezigheid zijn. Je ontdekt steevast zaken over je eigen streek en omgeving waarvan je niet wist dat ze bestonden of je krijgt toegang tot informatie waarvan je het bestaan niet eens afwist. Het moet zo'n tweetal jaren geleden zijn dat ons bestuurslid Lieven De Ruyck via Internet ontdekte dat er een Nevele Hotel bestond in de omgeving van de Amerikaanse grootstad New York. Diverse pogingen om via het Nevele Hotel te weten te komen waar eigenlijk de naam Nevele in de Verenigde Staten vandaan komt, mislukten.

Op dit ogenblik zijn er ongeveer 1200 websites beschikbaar waarin de naam Nevele voorkomt en de meeste hebben verband met het Nevele Hotel of Nevele Pride.

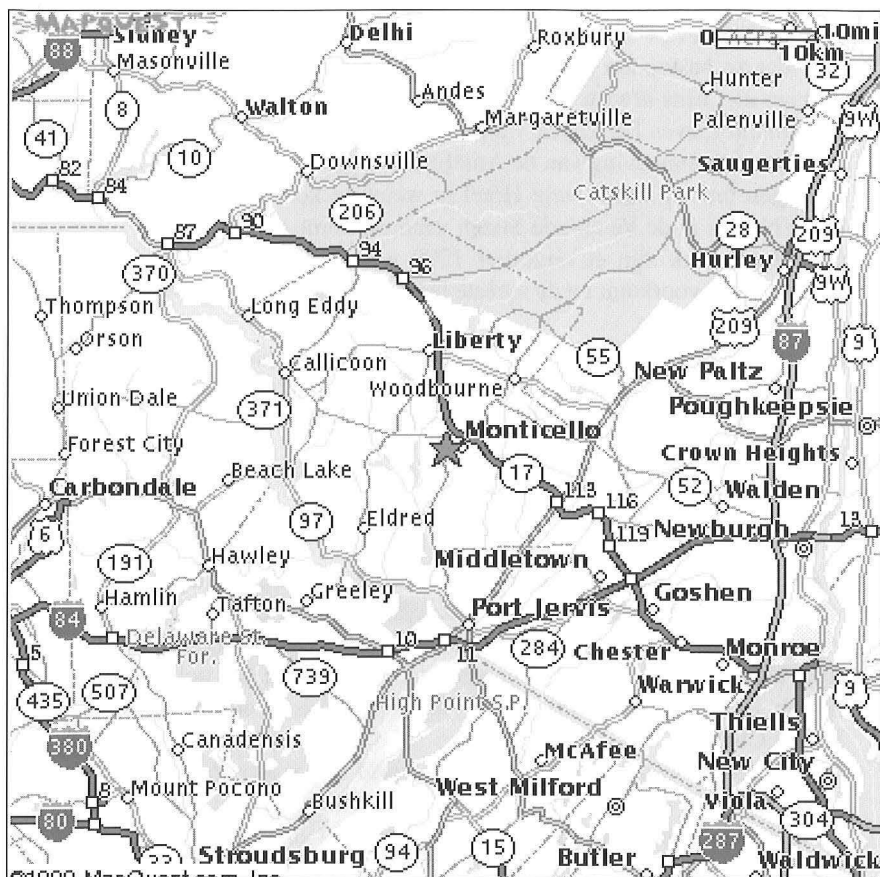
Nevele Pride, de trots van Nevele, bracht ons in de paardensport terecht. Dus richtten we ditmaal al onze pijlen op de paardensport en na twee weken geduld kregen we het langverwachte antwoord. Maar eerst iets meer over hotel Nevele.

Hotel Nevele

Hotel Nevele Grande, zoals de volledige naam nu luidt, is gelegen op ongeveer 90 mijl van New York in het plaatsje Ellenville, een tiental kilometer ten oosten van Monticello op de weg van Stroudsburg naar Hurley in de staat New York. Het hotel is gelegen langs, hoe kon het ook anders, de Nevele Road. Op het einde van de Nevele Road is er ook nog de Nevele Saddle Club.

"The Nevele is your break from the real world that you so deservedly need. - Nestled in the mountains surrounded by mother nature at his best" lezen we op de website van het hotel dat inderdaad een en ander te bieden heeft. Zo zijn er vergaderzalen van 10 tot 800 personen en kunnen er diners geserveerd worden tot 1200 man.

Het heuvelachtig domein rond het hotel is 400 hectaren groot en leent zich uitstekend voor wandelaars en joggers. Tijdens de winter kan je er ook skiën en langlaufen. Nevele heeft er zijn eigen natuurlijke watervallen, een meer, een golfterrein met 27 holes, in- en outdoor tennisterreinen, zwembaden, fitness center enz. In het hotel is een night club met dagelijks live

Situering Ellenville (Monticello)

optredens van zangers, dansers, komieken en goochelaars. Het is een wereld op zich die in niets lijkt met ons vertrouwde Nevele aan het Schipdonkkanaal.

Regelmatig worden er grote nationale en internationale conferenties georganiseerd en hebben er optredens plaats van bekende artiesten waarover je alle inlichtingen kan vinden op Internet. Dit is ook een van de voornaamste redenen waarom er zoveel sites bestaan waarin de naam Nevele voorkomt.

Nevele Pride

De of het bekendste Nevele in de Engelstalige wereld is echter niet het Nevele Grande hotel maar wel Nevele Pride. Nevele Pride heeft er zo'n weerklink dat de naam zowaar opgenomen is in de Encyclopaedia Britannica. Wie bekend is met de paardensport en vooral de draversport moet de naam Nevele Pride zeker niet vreemd zijn. Eind de jaren zestig was het namelijk de snelste draver die er op de aardbol rondliep. De Britannica gaat hierin nog verder en noemt Nevele Pride de snelste draver uit de geschiedenis van de paardensport.

Nevele Pride, een hengst, werd geboren in 1965 als veulen van Thankful (merrie) en Star's Pride (hengst) op Nevele Acres, eigendom van de familie Slusky de uitbaters van het hiervoor vermelde Hotel Nevele in Ellenville.

Er wordt verteld dat het jonge veulen eerst Thankful's Pride werd genoemd en dat de naam enige tijd later werd gewijzigd in Nevele Pride. Van in het begin werd het paard getraind en gemend door Stanley Dancer, een ervaren menner die reeds zijn sporen in de draf sport had verdiend. Het werd de meest succesrijkste samenwerking uit de geschiedenis van de draf sport.

In zijn drie seizoenen durende loopbaan liep Nevele Pride 67 wedstrijden waarvan hij er 57 won, een tot op heden niet geëvenaard record. Het eerste jaar, als tweejarige hengst, won hij 26 van de 29 wedstrijden waaraan hij deelnam. Hij werd verkozen tot 2YO (two years old) draver van het jaar in 1967 en 3YO (three years old) draver van het jaar 1968¹ en liep in totaal acht wereldrecords. Zo verbeterde hij in 1969 te Indianapolis, in een race

¹ Nevele Major van Nevele Acres werd in 1968 uitgeroepen tot beste 2YO trotter (draver).

Hotel Nevele Grande

tegen de tijd, het 31-jaar oude wereldrecord op de mijl en bracht dit op 1:54 4/5.

In 1968 won hij de "Trotting Triple Crown", een drieluik van races waaraan enkel driejarige dieren deelnemen. Het bestaat uit de "Kentucky Futurity", voor het eerst gelopen in 1893; de "Hambletonian", voor het eerst gelopen in 1926 en de "Yonkers Trot", voor het eerst gelopen in 1955. Tot op heden slaagden 6 paarden er in dit huzarenstukje te verwezenlijken. Tijdens de drie opeenvolgende jaren, 1967, 1968, 1969, werd Nevele Pride verkozen tot "paard van het jaar" wat overeenkomt met de toekenning van de titel van wereldkampioen. Tot op heden is dit geen enkel ander paard gelukt.

Net zoals het een echte vedette past, was Nevele Pride nukkig en prikkelbaar en schrok er niet voor terug om naast de stalknechten ook de officiëlen op een stamp of een beet te vergasten.

In 1969 wordt hij door Louis Resnick en de Nevele Acres-stal verkocht aan de Stoner Creek Stud te Lexington (Kentucky) voor 3 miljoen dollar, de hoogste prijs ooit betaald voor een draver.

Vanaf nu begint de definitieve opmars van de naam "Nevele" in de draf-sport. Zo krijgen naast de paarden die afkomstig zijn van Nevele Acres ook de vele afstammelingen van Nevele Pride de naam Nevele mee, zoals "Nevele Thunder", "Nevele Velvet", "Nevele Sandy" enz. We vinden ze de wereld rond, van Scandinavië tot Nieuw Zeeland.

Op een lijst van dekhengsten in België, uitgegeven door de nationale draf-federatie in augustus vorig jaar, staan "Voltron", "Nevele Glory", "Perfect Light" en "Invit Broline"² vermeld als rechtstreekse afstammelingen van Nevele Pride. Op de lijst staat ook een "Nevele Impulse" vermeld die blijkbaar niet van Nevele Pride zou afstammen maar vermoedelijk van Nevele Acres zou afkomstig zijn.

En nog dit. In 1973 besloten de Tasmaniaanse paardenliefhebber Bob Mc Ardle en de Nieuw-Zeelandse zakenman Wayne Francis een stoeterij op te richten in de omgeving van de stad Christchurch. Gezien Mc Ardle zojuist de hengst Nevele Romeo in de Verenigde Staten had gekocht, kreeg de

² Invit Broline (moeder Flying Princess) is de dekhengst van de Stoeterij Everaert uit Lokeren. Het dier won wedstrijden in de Verenigde Staten, Zweden en Frankrijk en liep een prijzenpot van 8,6 miljoen bij elkaar.

Nevele Pride gemend door Stanley Dancer
tijdens de Hambletonian races in 1968.

stoeterij de naam van "Nevele R Stud". Op dit ogenblik is het een van de belangrijkste fokkerijen voor renpaarden in Nieuw-Zeeland met een oppervlakte van 200 hectaren.

Van waar komt de naam Nevele?

Nevele is noch een Engels noch een Amerikaans woord. Het leek ons dus evident om de oorsprong te zoeken in ons taalgebied. Het meest voor de hand liggende is dat de (oorspronkelijke) eigenaar van Hotel Nevele of Nevele Acres een Nevels emigrant is die in de Verenigde Staten zijn droom heeft waargemaakt. Maar mocht dit zo geweest zijn dan hadden we, gezien onze nauwe contacten met heel wat uitgeweken families, dit wellicht al lang geweten. Het antwoord is eenvoudiger dan we ooit konden denken. Zoals we hierboven uitlegden was het de familie Slusky die het Nevele Hotel uitbaatte. Dit hotel was eigendom van elf vennoten. Naar wie moest het hotel nu genoemd worden? Elf in het Engels is "eleven". Als je dit nu van achter naar voor spelt heb je "NEVELE"³.

Of... hoe je met een Amerikaanse oplossing alle regels van de toponymie op haar kop zet.

André BOLLAERT, Poesele

³ Met dank aan de heer Tom Charters van de Hambletonian (Verenigde Staten) die zo bereidwillig en zo vriendelijk was ons de verklaring van de naam Nevele uit de doeken te doen.

VERSLAGEN

Zaterdag 10 juni 2000 - Toekenning Nevelse Huwier en opening van de tentoonstelling "NEVELE BLEEF NEVELE" in de lokalen van de vroegere cichoreifabriek Buysse-Loveling te Nevele. De tentoonstelling was geopend op zondag 11 juni van 10 tot 12 en van 14 tot 20 uur en op maandag 12 juni van 15 tot 20 uur: 1.500 bezoekers. Voorzitter Jan Luyssaert leidde de tentoonstelling in en verhieef samen met secretaris André Bollaert vijf verdienstelijke heemkundigen in de orde van de Nevelse Huwier.

Dit jaar bestaat de heemkundige kring "Het Land van Nevele" dertig jaar en ik kan u in naam van ons bestuur bevestigen dat het zeer goed gaat met de jonge dertiger. Het was niet ons opzet een grootse viering op het getouw te zetten, wel willen we vandaag vijf verdienstelijke heemkundigen verheffen tot prins of prinses in de Orde van de Nevelse Huwier.

Wat is nu deze Nevelse Huwier? Toen de heemkundige kring zijn tiende verjaardag vierde, werd erover nagedacht hoe de stichters van de vereniging konden bedankt en gehuldigd worden.

In oude documenten vonden we dat er in Nevele ooit een typische perensoort heeft bestaan *Huwier* genoemd. Dus stichtten we de Orde van de Nevelse Huwier en in navolging van de rederijerskamers noemen we iemand die zich heeft onderscheiden op het vlak van de heemkundige Prins of Prinses in de Orde van de Nevelse Huwier.

Vijf verdienstelijke heemkundigen worden vandaag Prins of Prinses in de Orde van de Nevelse Huwier en als teken van hun waardigheid ontvangen ze een schaal waarop deze verdwenen perensoort is afgebeeld.

Onze eerste gelauwerde is Eddy Verstraete. Eddy werd bestuurslid van de heemkundige kring "Het Land van Nevele" op 5 februari 1989. Hij is een geboren en getogen Hansbekenaar die nu in Aalter woont. Na zijn studies geschiedenis aan de Universiteit Gent, volgde Eddy nog een extra opleiding met het oog op een loopbaan in het bedrijfsleven. Even vreesde ik dat hij nu wel de heemkunde vaarwel zou zeggen. Maar zijn nuchtere kijk op het management en zijn doelgerichte aanpak waren voor ons steeds een flinke steun. Sommige heemkundigen zijn nu eenmaal grote dromers maar als het erop aankomt die dromen te realiseren draait alles vierkant.

Eddy heeft ons steeds geholpen om grote plannen concreet uit te voeren en dan denk ik zeker aan de zes tentoonstellingen die tot op heden in deze zaal

werden opgebouwd. Ik zou hem een stille kracht willen noemen, die op het juiste ogenblik problemen doorziet en de juiste oplossing voor vindt. Om die redenen wordt Eddy vandaag Prins in de Orde van de Nevelse Huwier.

Het was in 1993 dat Stefaan De Groote de bestuursploeg van onze kring kwam vervoegen en ons al vlug overtuigde dat hij uit het goede hout van het Land van Nevele was gesneden. Met een uitvoerige bijdrage over Zeveren, het dorp van zijn kinderjaren, deed hij zijn debuut in het maartnummer van 1994 van ons tijdschrift. Ondertussen had hij naar aanleiding van de Open Monumentendag 1993 reeds een geleid bezoek georganiseerd aan Zeveren-kerk en enkele van de mooiste hoekjes natuur die deze gemeente nog verbergt. Naast Zeveren en Bachte, zijn huidige woonplaats, gaat Stefaan De Groote zijn aandacht vooral uit naar de literatuur. Zo schreef hij enkele bijdragen over Cyriel Buysse maar ook andere schrijvers genieten zijn aandacht. Zo had hij het over Hugo Claus en zijn relatie met Sint-Martens-Lerne en Karel Jonckheere en zijn relatie met Vinkt. In 1998 liet hij onze lezers kennis maken met een boeiende vergelijking over de waardering vroeger en nu van het literaire werk van Buysse en Streuvels en stelde ook eens een andere Buysse in de belangstelling, namelijk Arthur Buysse, de jongere broer van Cyriel. Verder schreef hij bijdragen over de gebroeders De Vogelaere, de eerste Flandriens uit het Land van Nevele, over René Christiaens, de verzetsman uit Zeveren die in Buchenwald de dood vond, de heren en vrouwen van Nevele, de linde van Sint-Martens-Lerne, Meirelinde te Vosselare, enz. en dan hebben we het nog niet gehad over zijn talrijke bijdragen in ons familiekundig tijdschrift "Mensen van Toen"

Ondertussen is Stefaan ook een specialist van het heemkundig fotoboek geworden. Voor groot-Deinze heeft hij er al twee op zijn naam staan en een derde in voorbereiding. Ook voor onze kring stelde hij een fotoboek over Zeveren samen en werkt thans aan een dito werk over Bachte dat in september van de persen rolt. Het zal worden voorgesteld op de jaarlijkse boekenmarkt naar aanleiding van Bachte Kermis, een boekenmarkt waarvan de stichter-bezieler, hoe kan het ook anders, Stefaan De Groote is.

Wij hebben dan ook redenen te over om vanaf vandaag Stefaan De Groote op te nemen in de Orde van de Nevelse Huwier.

Wim De Clercq is in de archeologische kringen van het Land van Nevele en de Provincie Oost-Vlaanderen op jonge leeftijd een begrip geworden.

Op 6 maart 1994 werd Wim - toen nog student archeologie - lid van ons bestuur. Meteen na het behalen van zijn diploma als archeoloog aan de Universiteit Gent gaf hij in Merendree een zeer gesmaakte lezing over het thema van zijn licentiaatsverhandeling: "De Gallo-Romeinse aanwezigheid in Merendree". Zijn studie verscheen ook in ons tijdschrift en is inmiddels jammer genoeg uitverkocht. In zijn jong enthousiasme waagde Wim het om in 1998 een groots opgezette tentoonstelling over Archeologie in het Land van Nevele in deze zaal op te bouwen. Hij heeft er ons bestuur toen van overtuigd dat we ver buiten de grenzen van ons werkgebied moeten durven kijken. Zijn tentoonstelling van groot formaat waarachter zich het hele bestuur heeft geschaard was een voltreffer. Om die redenen wordt Wim vandaag Prins in de orde van de Nevelse Huwier.

Paul Huys is van opleiding taalkundige (filoloog). Tijdens zijn beroepsleven leidde hij decennia lang de Dienst voor Culturele Aangelegenheden van de Provincie Oost-Vlaanderen. In die zin was hij eindredacteur van de fel begeerde Culturele Jaarboeken van de Provincie Oost-Vlaanderen.

Het zou ons te ver brengen om hier het hele wetenschappelijke werk van de heer Huys op te sommen. Hij publiceerde zowel op het vlak van de geschiedenis, de kunstgeschiedenis, de taalkunde als de heemkunde.

Wij onthouden vooral van hem zijn studies en artikelen over de molens, zijn familiekundige artikelen en zijn zuiver heemkundige artikelen waarin een tikkeltje ironie over de feiten van het verleden zelden ontbreekt. Geregeld ontvangen we van zijn hand graaggelezen bijdragen voor ons tijdschrift. Om die redenen wordt Paul Huys vandaag Prins in de Orde van de Nevelse Huwier.

Het moet zo een generatie geleden zijn dat Denise Van Dooselaer met een goede wind het Land van Nevele binnenwaaide en in een wijk van Nevele terecht kwam waarvan men zegt dat hij te klein is om verdeeld te zijn. Deze veelzijdige kunstenares vindt vooral als keramiste haar gelijke niet maar als heemkundige kring willen wij het hier vooral hebben over de betekenis van haar werk in de volkskunde.

Nauwelijks geïntegreerd op Nevele Kerrebroek kwam zij in het lokale verenigingsleven terecht en liet de Nevelaars onmiddellijk kennis maken met haar fijnzinnige, kunstige aanpak van de publiciteitsfolder van de jaarlijkse Kerrebroekfeesten. Ze illustreerde op schitterende wijze de gedichtenbundel van de lokale volksdichter Joannes Vandereycken en toen

Kerrebroek enkele jaren geleden een honderdjarige had te vieren was zij de bezieler en de scheppende kracht achter de reus Gust Van Kerrebroek die enige tijd later ook nog een reuzin aan zijn zijde kreeg.

Het "Kruis van Kerrebroek", totaal vernield tijdens de voorjaarsstormen van 1990, werd vooral door haar zorgen opnieuw in ere hersteld zodat het nog steeds als symbool staat van de wijk Kerrebroek waar het altijd heeft gestaan.

Toen midden de jaren zeventig Poesele uitpakte met een volkse straatkermis was mevrouw Van Doosselaer erbij om met raad en daad de organisatoren bij te staan en voor hen een kunstige, volkse, publiciteitsfolder te ontwerpen. Nog voor Poesele ontwierp ze in 1985, in opdracht van onze kring, het eerste bedevaartvaantje van de donderheilige Donatus.

In de volkskunde verwierf ze echter de meeste vermaardheid als de schepster van de "Kerststal van Kerrebroek". Dit imposant kunstwerk staat torenhoog boven al de andere kerststallen die Vlaanderen rijk is. In deze nieuwe vorm van volksdevotie en volkskunst staat ze met haar creatie alleen aan de top en dit is iets waar alle Nevelaars trots op zijn.

Met het opnemen van mevrouw Van Doosselaer in de Orde van de Nevelse Huwier willen wij onze enorme waardering voor haar werk benadrukken en wij hopen ten stelligste dat wij nog lang zullen mogen genieten van haar steeds opnieuw verrassende creaties.

Wij zijn hier ook samengekomen om onze tentoonstelling "Nevele bleef Nevele" te openen. Toen wij binnen het bestuur nadachten over een titel voor deze tentoonstelling leek ons de naam "Nevele bleef Nevele" heel geschikt. Inderdaad het werkwoord *blijven* staat bewust in de verleden tijd. De aandachtige kijker zal opmerken dat tot vóór de Eerste Wereldoorlog Nevele een heel landelijk en pittoresk karakter had en tot zo lang bleef Nevele Nevele. Maar twee oorlogen hebben het dorpsbeeld grondig verwoest. En nadien, bij de heropbouw ging veel waardevol verloren. Dit is de eeuwige discussie, die ook bij de heropbouw van de stad Ieper een belangrijke rol heeft gespeeld, moet je een verwoest dorp of stad reconstrueren of moet je heropbouwen in een architectuur die nu gangbaar is. Niet alle dorpen moeten Bokrijkkopieën worden, maar al bij al vind ik de heropbouw van Nevele stukken beter geslaagd dan die van bijvoorbeeld Landegem.

Deze tentoonstelling kwam tot stand dank zij de belangloze medewerking van enkele fotoverzamelaars die ons heel bereidwillig hun juweeltjes in bruikleen hebben afgestaan. Ik dank nog eens heel bijzonder volgende personen:

André Bollaert, Stefaan De Groote, Gentiel De Smet, Walter De Smet, Yvonne De Vos-De Keere, Daniël D'Hooge, Mevrouw Lammertyn, Carlos Lips, Marcel Michiels, Omaar Mortier, Anny Van de Velde-Standaert, Alex Van Maldeghem, Jeannette Ysebaert.

Voor de materiële kant van deze organisatie konden wij een beroep doen op de Uitleendienst van de Provincie Oost-Vlaanderen en het gemeentebestuur van Nevele.

Wat heb je aan een tentoonstelling, als er geen zaal voorhanden is? Voor de zesde keer zijn we hier te gast in de vroegere cichoreifabriek Buysse-Loveling waarvan notaris Duerinck eigenaar is. Net zoals in de voorbije jaren stelt notaris Duerinck ons deze ruimte belangloos ter beschikking. De samenwerking tussen de heemkundige kring en de notaris verloopt vlekkeloos en na zes jaar zijn we echt op mekaar ingespeeld. Niet omdat het onze plicht is, maar wel omdat we het graag doen, danken we notaris en mevrouw Duerinck voor hun gulle gastvrijheid met een passend geschenk.

Notaris Duerinck woont in het huis waar Pauline Loveling, de zuster van Rosalie en Virginie, geprobeerd heeft haar zoon Cyriel een behoorlijke opvoeding te geven. Of zij daarin geslaagd is, betwijfel ik.

We danken dan ook met een boek dat begin dit jaar werd gepubliceerd: Het Oorlogsdagboek van Virginie Loveling. Tijdens de Eerste Wereldoorlog woonde Virginie in de Marnixstraat in Gent en hield ze een dagboek bij. Geregeld had ze nog contact met het bezette Nevele en in haar dagboek vinden we heel vaak herinneringen aan haar geboortedorp. Tweeëntachtig jaar na de feiten werd dit dagboek uitgegeven. We wensen notaris Duerinck heel veel leesgenot met dit lijvige dagboek. Mevrouw Duerinck danken wij met bloemen voor haar gastvrijheid.

J.L., A.B.

Zondag 9 juli 2000 - Uitreiking bedevaartvaantjes H.Donatus in de kerk van Poesele.

Tijdens de hoogmis van de tweede zondag van juli werden op initiatief van onze kring bedevaartvaantjes uitgereikt van de heilige Donatus wiens broederschap dit jaar 140 jaar bestaat te Poesele. Het vaantje van dit jaar is het eerste dat in kleuren werd uitgegeven (de mantel van de heilige is roze-rood), de helm is kakigroen, het aureool is oranje en het zwaard is blauw). De tekening is van de hand van de Poeselse kunstenaar Chantal Ghekiere en werd een eerste maal gebruikt in 1992. De afbeelding van de donderheilige is er verwerkt in de romp van de Poeselse windmolen die in 1963 tijdens een onweer totaal werd vernield. Tijdens de eerste Donatusprocessie, kort na de Tweede Wereldoorlog, was op deze windmolen een rustaltaar opgericht waar de bedevaarders met het Allerheiligste werden gezegend.

Het vaantje van dit jaar is, net als in 1999, een gelijkbenige driehoek (basis 17 cm, diepte 18,5 cm). De oplage bedraagt 130 exemplaren waarvan er 80 op greenline 80 g/m recyclagepapier van Herlitz werden afgedrukt en 50 op 90 g/m glanzend wit papier van Canon. Alle exemplaren zijn genummerd en geparafeerd met potlood van R1 tot R80 en van W1 tot W50. Tijdens de zegening met de relikwie van de heilige werden 68 vaantjes uitgereikt.

A.B.

**Bibliotheek van de heemkundige kring
"Het Land van Nevele"
Veldestraat 49, 9850 Merendree**

De bibliotheek is voor iedereen toegankelijk elke eerste zondag van de maand van 10 uur tot 12 uur (niet in juli) en na telefonische afspraak met Jan Luyssaert (09/371.60.53). De catalogus op onze tijdschriften *Het Land van Nevele* en *Mensen van Toen* kan ook geraadpleegd worden in de Gemeentelijke Bibliotheek van Nevele, Stationsstraat 20, Landegem

Bibliothecaris

Julien Scherpereel, Hammeken 21, 9850 Merendree

Bestuur

André Bollaert (secretaris dagelijkse werking)

Irène Buysse

Wim De Clercq

Stefaan De Grootte

Lieven De Ruyck (secretaris tijdschriftadministratie)

Yvonne De Keere

Daniël D'Hooge

Jan Luyssaert (voorzitter)

Marcel Michiels

Julien Scherpereel (bibliothecaris)

Arnold Strobbe (ondervoorzitter)

Eddy Verstraete

Ellen Vertommen

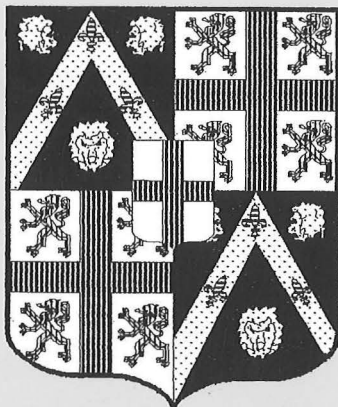
Website

<http://landvannevele.com>

E-mail

info@landvannevele.com

HEEMKUNDIGE KRING

“HET LAND VAN NEVELE”